

Opći standardi postignuća za kraj
općega srednjeg obrazovanja i srednjega strukovnog obrazovanja i odgoja
u dijelu općeobrazovnih predmeta

za predmet

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Opći standardi postignuća za kraj općega srednjeg obrazovanja
i srednjega strukovnog obrazovanja i odgoja u dijelu općeobrazovnih predmeta
HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Izdavač:

Zavod za vrednovanje kvalitete obrazovanja i odgoja

Za izdavača:

dr. Branislav Randelović

Urednica:

Danijela Đukić

Autori:

Sanjin Ivašić, profesor hrvatskoga jezika i književnosti

Ana Gaković, master edukacije hrvatskog jezika i književnosti

Mirjana Crnković, master edukacije hrvatskog jezika i književnosti

Morena Rendulić, magistra edukacije hrvatskog jezika i književnosti

Ivan Baričević, profesor hrvatskoga jezika i književnosti

Margareta Uršal, diplomirana pedagogica

Recenzent i korektor:

dr. sc. Tomislav Čužić, lektor za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu

Dizajn:

Miroslav Jovanović

Materijal dostupan na URL adresi:

www.ceo.edu.rs

Naklada: 6 primjeraka

ISBN

SADRŽAJ

1. Opći standardi postignuća	3
1.1. Opće i međupredmetne kompetencije za kraj srednjoškolskoga obrazovanja	6
2. O obrazovnim standardima za predmet Hrvatski jezik i književnost za kraj općega obrazovanja i srednjega strukovnog obrazovanja	14
2.1. Područje JEZIK	18
2.2. Područje KNJIŽEVNOST	31
2.3. Područje JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA	51
2.4. Primjena obrazovnih standarda u nastavnome procesu – planiranju, izvođenju nastave i vrednovanju postignuća učenika	63
3. Literatura	65

1. OPĆI STANDARDI POSTIGNUĆA

O pojmu obrazovnih standarda

U obrazovnome je sustavu Republike Srbije, prema odredbama „Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja“ (Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja, 2019.), predviđeno definiranje nekoliko skupina standarda, među kojima su i standardi postignuća učenika, odnosno polaznika. Budući da su već u primjeni opći standardi postignuća za kraj prvoga i drugoga ciklusa osnovnoga obrazovanja i kraj prvoga i trećega ciklusa osnovnoga obrazovanja odraslih, usvajanjem standarda koji se odnose na srednje obrazovanje zaokružen je proces standardizacije znanja, vještina i kompetencija koje učenici trebaju razviti u predsvučilišnome obrazovanju.

Proces izrade standarda

Standarde su razvijale posebne radne skupine. Članovi radnih skupina odabrani su tako da uključuju nastavnike, sveučilišne profesore za određene predmete, pedagoge, psihologe i stručnjake iz Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja (Zavoda za vrednovanje kvalitete obrazovanja i odgoja) i Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (Zavoda za unapređivanje obrazovanja i odgoja). Prilikom izrade standarda radne su skupine i Zavod imali podršku stručnjaka iz projekta „Podrška osiguranju kvaliteta sistema završnih ispita na nacionalnom nivou u osnovnom i srednjem obrazovanju“ (Podrška osiguravanju kvalitete sustava završnih ispita na nacionalnoj razini u osnovnome i srednjemu obrazovanju).

Standardi za opće srednje obrazovanje utemeljeni su na kompetencijama koje trebaju omogućiti učenicima da uspješno odgovore na različite životne izazove u raznim životnim situacijama (obrazovnim, društvenim, kulturnim, interpersonalnim, praktičnim, itd.). Da bi bili kompetentni uspješno odgovoriti na takve izazove, učenici trebaju steći i koristiti različite vidove znanja, vještina i stavova, tj. trebaju razviti kompetencije utemeljene na znanju. Standardi stoga trebaju opisati što učenici znaju i mogu uraditi na raznim razinama razvoja kompetencija, tj. prema standardima se mjeri razina određene kompetencije koja je postignuta na kraju srednjega obrazovanja.

Tri standarda (razine postignuća) definirana su za svaku kompetenciju – osnovni, srednji i napredni. Svaki standard (razina) definira znanje, vještine i stavove koje učenici trebaju posjedovati, kao i s kojim se izazovima mogu uhvatiti u koštac (nositi) kako bi ispunili taj standard (razinu). Tri su standarda (razine) kumulativna i ugrađena jedan u drugi. Stoga učenici na naprednoj razini ispunjavaju zahtjeve sve tri razine.

Osnovna razina standarda definira razinu postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba posjedovati kako bi aktivno i produktivno sudjelovao u raznim životnim područjima (društvenome, privrednome, obrazovnome, obiteljskome, osobnome itd.).

Srednja razina standarda definira razinu postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba posjedovati kako bi mogao uspješno nastaviti s fakultetskim obrazovanjem u raznim područjima.

Napredna razina standarda definira razinu postignuća u određenim kompetencijama (znanje, vještine i stavovi) koje učenik treba posjedovati kako bi mogao uspješno nastaviti s fakultetskim obrazovanjem u području za koje te kompetencije predstavljaju osobito važan uvjet.

Okvir 1. Ključni termini – struktura standarda

Standardi kompetencija opisno definiraju na koje posebne izazove postupne složenosti učenici mogu odgovoriti na određenoj razini kompetencije (osnovne, srednje i napredne).

Opće i međupredmetne kompetencije predstavljaju narativni opis onih kompetencija koje se temelje na integriranju različitih znanja i vještina koji se razvijaju u okviru raznih predmeta i na temelju nastavnoga programa.

Opća predmetna kompetencija predstavlja narativni opis što učenici znaju i mogu uraditi na temelju obrazovanja koje stječu u okviru pojedinačnoga predmeta. Opća predmetna kompetencija opisuje krajnju svrhu učenja danoga predmeta.

Specifične predmetne kompetencije predstavljaju narativni opis specifičnih sposobnosti učenika koje mu omogućavaju razvoj općih predmetnih kompetencija.

Standardi služe za procjenu postignuća učenika u razvoju određenih kompetencija. Standardi definiraju očekivanja u svezi postignuća učenika na različitim razinama razvoja kompetencije. Standardi također služe kao kriteriji za procjenu. Definira se kao a) „iskazi standarda“ i b) „standardi kompetencija“ (vidjeti definicije dalje u tekstu).

Primjeri:

- Učenik koji ispunjava samo osnovni standard može razumjeti informativni tekst o poznatoj temi.
- Učenik koji ispunjava napredni standard može kritički procijeniti različita rješenja nekog novog problema u nepoznatim okolnostima.

Iskaz standarda definira konkretna znanja, vještine ili stavove koje učenici trebaju steći u određenome nastavnom području (domeni), na određenoj razini standarda.

Primjeri:

- Učenik može napisati prikaz knjige, kazališne predstave, filma i sl.
- Učenik zna riješiti dvije jednadžbe s dvije nepoznanice.

Ishodi definiraju očekivane rezultate učenja, oni su ono što se ostvaruje tijekom nastavnoga procesa. Ishodi se definiraju na temelju općih i međupredmetnih kompetencija i standarda postignuća za svaku godinu učenja.

U procesu izrade standarda primijenjen je pristup u kojemu se smjenjuju ekspertska i empirijska validacija.

Odnos standarda i nastavnoga programa / kurikula

U našem obrazovnom sustavu nastavni su programi još uvijek tradicionalno koncipirani tako da sadrže ciljeve, zadatke i popis nastavnih sadržaja. Proces je izrade kurikula koji će sadržati ishode učenja svakoga predmeta u tijeku. Kada se tako definiran kurikulum bude počeo primjenjivati, prirodna veza između standarda i ishoda definiranih u kurikulumu bit će očigledna i nastavnici, planirajući nastavu usmjerenu na ishode, neće imati mnogo dilema oko mjesta standarda u procesu nastave. U razdoblju dok se to ne dogodi, pred nastavnicima je izazovan zadatak da oblikuju nastavu rukovodeći se očekivanim rezultatima učenja opisanima u standardima, ali da pri tomu ne zapostavljaju sadržaje planirane nastavnim programom.

Standardi su, naime, mjerni instrumenti čijom je uporabom moguće utvrditi što je i u kolikoj mjeri razvijeno i postignuto. Zbog toga je važno da nastavnik već prilikom planiranja rada uvažava standarde u kojima su opisana kritička znanja i vještine koja nude pojedina znanstvena područja, a neophodni su učenicima ne samo u formativnome smislu, nego i da bi bolje razumijeli svijet oko sebe, svoje ponašanje, svoju ulogu i položaj u njemu.

Ono čime se nastavnik u svome radu treba prvenstveno rukovoditi jesu općepredmetne i specifične predmetne kompetencije, koje u stvari predstavljaju odgovor na pitanja: „Zašto učeniku treba taj predmet? Što će on, od onoga što je učio u okviru toga predmeta, biti u stanju uraditi u svome životu, izvan obrazovne situacije, ili tijekom svoga daljeg obrazovanja, i to uspješno?“ Podsjećanja radi, kompetencije se počinju izgrađivati tijekom nastavnoga procesa, ali je najvažnije da one dođu do izražaja kada učenik izađe iz nastavnoga procesa. Iskazi standarda postignuća daju odgovor na pitanje: „Do koje razine, osnovne ili napredne, učenik mora usvojiti znanja, vještine i stavove kako bi uspješno završio obrazovni proces u okviru formalnoga obrazovanja?“ I na kraju, budući da svi učenici trebaju razviti opće i međupredmetne kompetencije, a svi nastavni predmeti trebaju tomu doprinijeti, svaki nastavnik treba u svome predmetu prepoznati doprinos razvoju ovih kompetencija i u planiranju uvažiti tu činjenicu.

Mjerenju pomoću standarda podliježu i ishodi i kompetencije. Primjena standarda je jedan od načina da se o onome što je stvarno postignuto u obrazovnome procesu ne nagađa, već da se to izmjeri. Mjerenje temeljeno na standardima pruža obilje povratnih informacija o kvaliteti i razvojnim potrebama obrazovnoga sustava, a ta se zajednička slika, na svojstven i specifičan način, gradi radom i rezultatima svake škole, svakoga nastavnika i svakoga učenika.

1.1. Opće i međupredmetne kompetencije za kraj srednjoškolskoga obrazovanja

Nastavni programi općeobrazovnih predmeta u Srbiji, i na osnovnoškolskoj i na srednjoškolskoj razini, do sada su definirali obrazovne ciljeve za pojedinačne nastavne predmete, ali ne i na razini kompetencija kao ishoda učenja koje se formiraju i podržavaju zajedničkim radom više pojedinačnih školskih disciplina. Dosadašnja praksa poznaje koordiniran i simultan rad dvije ili više disciplina prilikom obrade jedne teme (korelacija između predmeta). U ovome dokumentu definirana su nova područja, relevantna za osobni, profesionalni i socijalni razvoj i funkcioniranje pojedinca, u kojima se kompetentnost stječe fleksibilnim i dinamičnim integriranjem i primjenom predmetnih znanja.

Odnos pojedinačnih predmeta i općih i međupredmetnih kompetencija

Orijentacija obrazovnoga procesa općim i međupredmetnim kompetencijama ne znači uvođenje novih predmeta ni dodatnih sati / nastavnih sati tematski posvećenih određenoj kompetenciji, već uključivanje općih i međupredmetnih kompetencija u raznovrsne nastavne predmete. Ovo se postiže na nekoliko načina.

Prvo, predmetni se ishodi definiraju tako da se kroz njih uspostavi veza s općim i međupredmetnim kompetencijama. Drugim riječima, predmetna znanja i vještine koje počivaju na tim znanjima, osim u striktno predmetnome, definiraju se i u kontekstu općih i međupredmetnih kompetencija. Ostvarivanje ovako definiranih ishoda vodi i razvoju općih i međupredmetnih kompetencija. Tako postavljenim predmetnim ishodima, koji se utvrđuju za svaku godinu/razred u kojemu se predmet uči, ucrtava se i putanja razvoja općih i međupredmetnih kompetencija. Pri tome je važno i što se kroz ostvarivanje jednoga predmetnoga ishoda može doprinosti razvoju više općih i međupredmetnih kompetencija i što razvoj jedne od njih može podržati više predmetnih ishoda.

Drugo, razvoju općih i međupredmetnih kompetencija doprinosi i razvoj predmetnih kompetencija, jer se predmetne kompetencije teško mogu potpuno odvojiti od općih. Kako god specifične, predmetne se kompetencije ne mogu valjano obrazložiti ako ničim ne doprinose učenikovom uspješnijem učenju i životu.

Kako se razvijaju kompetencije?

Osnovna promjena koju donosi orijentacija općim i međupredmetnim kompetencijama, i kompetencijama uopće, ogleda se u dinamičnijem i angažiranijem kombiniranju znanja, vještina i stavova relevantnih za razne realne kontekste koji zahtijevaju njihovu funkcionalnu primjenu. To se postiže suradnjom i koordinacijom aktivnosti više nastavnika, odnosno predmeta, i inoviranjem načina rada na satu. Svaki je sat prilika da se radi i na međupredmetnim kompetencijama, a ambijent koji ih podržava podrazumijeva:

- Stavljanje učenika u situacije koje traže istovremenu upotrebu predmetnih i međupredmetnih kompetencija. To se uvijek događa kada od učenika očekujemo da neko znanje primijeni u situacijama koje nisu replike ili jednostavne modifikacije situacije u kojoj je znanje usvojeno, već nove, različite situacije.

- Aktivnosti istraživanja i stvaranja novih produkata, projektno učenje.

- Timski rad i podjelu uloga u okviru složenih zadataka koji se mogu jedino realizirati suradnjom različitih uloga i više sudionika, tako da svaki sudionik razvija osobnu odgovornost prema obvezama.

- Tematsko planiranje nastave (poželjno je više predmeta istovremeno), koje se oslanja na korištenje resursa i prepoznavanje potreba lokalnoga okruženja.

Nastava usmjerena razvoju kompetencija iziskuje suradnju i zajednički rad nastavnika.

Tematska i integrativna nastava, koja podrazumijeva različite vidove zajedničkoga rada nastavnika, u kojoj se otvaraju pitanja i problemi, planiraju i izvode mali projekti i sl. predstavlja prirodno okruženje za razvoj svih ključnih kompetencija. U takvoj nastavi učenici uče u okviru konkretnih aktivnosti, umjesto da primaju i pamte informacije, bave se stvarnim, autentičnim pitanjima i problemima, izlaze iz okvira pojedinačnih predmeta, povezuju raznovrsna znanja i vještine, a time ih istovremeno i unapređuju i čine relevantnima za buduće učenje i za snalaženje u stvarnim situacijama.

Koje su kompetencije ključne za obrazovanje mladih?

Rad na općim i međupredmetnim kompetencijama nije konkurentan radu na sadržajima i kompetencijama koje su neposredno vezane za određene predmete. Naprotiv, međupredmetne kompetencije predstavljaju korak više u razumijevanju gradiva i primjeni naučenoga, a odgovornost za njihovo razvijanje snose svi nastavnici i školski predmeti. To znači da podržavanje općih i međupredmetnih kompetencija traži zajedničko planiranje na razini školskih timova, primjenu interaktivnih i aktivnih oblika učenja, kao i veću autonomiju škole i nastavnika u realizaciji obrazovnih ishoda.

Osnovni je kriterij za odabir općih i međupredmetnih kompetencija da one budu potencijalno relevantne i korisne za sve, kao i usuglašene s etičkim, ekonomskim i kulturnim vrijednostima i konvencijama u društvu. Sa stajališta pojedinca, opće i međupredmetne kompetencije omogućuju integraciju u razne socijalne kontekste i mreže, uključujući i one koje sada ne poznajemo, uz izgradnju autonomije u prosuđivanju i donošenju odluka.

Imajući na umu ove okolnosti i kriterije, kao i karakteristike obrazovnoga sustava u Srbiji i konteksta u kojemu on funkcionira u ovome trenutku, izdvojeno je jedanaest općih i međupredmetnih kompetencija kao najrelevantnijih za odgovarajuću pripremu učenika za aktivnu participaciju u društvu i za cijeloživotno učenje.

Kako pratiti i ocjenjivati kompetencije?

U ovome dokumentu opće i međupredmetne kompetencije definirane su kao obvezne, a očekivani ishodi za svaku od kompetencija određeni su samo na osnovnoj razini. Razni oblici formativnoga ocjenjivanja najprikladniji su način za praćenje individualnoga napretka učenika i za usmjeravanje njihova daljnjega razvoja.

U ovom pitanju sadržano je još jedno, i to važnije pitanje: „Zašto je ipak potrebno ocjenjivati postignuća u ovim kompetencijama, kao i napredak u njihovu razvoju?”

Ovo drugo pitanje važnije je iz jednostavnoga razloga što je široko poznato da učenici uče ono za što znaju da će biti ocjenjivani i to na način na koji znaju da će biti ocjenjivani.

Otuda proizlazi da sudbina općih kompetencija jednim dijelom ovisi o tome hoće li biti podvrgnute uobičajenom školskom ocjenjivanju ili neće. S druge strane, jasno je da je priroda općih kompetencija suviše složena za relativno ograničen opseg tradicionalne školske ocjene. Razvoj kompetencija je smislenije pratiti, procjenjivati i provjeravati, nego ocjenjivati na uobičajen način.

Neka su pravila i postupci u procesu praćenja i procjenjivanja razvoja općih kompetencija u učenika:

- Razvoj kompetencija nastavnici prate zajedno s učenicima.
- Nastavnici surađuju i zajednički procjenjuju razvoj kompetencija u svojim učenicima.
- Proces je praćenja po karakteru formativan, a ne sumativan.

- U procjenama se uzimaju u obzir razni primjeri koji očituju razvijenost kompetencije.
- U procjenjivanju se uzimaju u obzir i samoprocjene učenika i vršnjačke procjene, a ne samo procjene nastavnika.
- Značaj se pridaje kvalitativnim, umjesto pretežno kvantitativnim podacima i pokazateljima.
- Procjena sadrži opis jakih i slabijih strana razvijenosti kompetencije i prijedloge za daljnje unapređivanje, a ne samo sud o razini razvijenosti.

Kompetencije koje slijede definirali su članovi predmetnih skupina za standarde, tako što je za svaku kompetenciju oblikovala privremena radna skupina koju su činili predstavnici predmetnih skupina. Oni su definirali ishode za kompetencije, vodeći računa o tome kako „njihov“ nastavni predmet doprinosi razvoju određene kompetencije.

1. Kompetencija za cjeloživotno učenje

Osobni i profesionalni razvoj pojedinca najprije počiva na njegovoj sposobnosti upravljanja tijekom učenja. Učenik treba moći inicirati učenje, izabrati strategije učenja i dizajnirati kontekst u kojemu uči, pratiti i kontrolirati napredak tijekom učenja, upravljati učenjem u skladu s namjerama i ciljem koji ima. Učenik pronalazi i prilagođava nova znanja i vještine koristeći se prethodnim učenjem i izvanškolskim iskustvom. Svjestan je procesa učenja, mogućnosti i teškoća u učenju; svladava teškoće i ustrajan je u učenju. Primjenjuje znanja u raznim situacijama ovisno o karakteristikama situacije i vlastitih ciljeva.

- Učenik planira vrijeme za učenje, organizira proces učenja i upravlja njime;
- aktivno gradi znanje; uočava strukturu nastavnoga sadržaja, aktivno razlikuje poznato od nepoznatoga, važno od nevažnog; sažima i obrazlaže osnovne ideje;
- učinkovito koristi razne strategije učenja, prilagođava ih prirodi nastavnoga sadržaja i ciljevima učenja;
- poznaje razne vrste tekstova i bira prikladnu strategiju čitanja;
- razlikuje činjenice od interpretacija, stavova, vjerovanja i mišljenja; prepoznaje i oblikuje argument za određenu tezu, razlikuje argumente prema snazi i važnosti;
- procjenjuje vlastiti uspjeh u učenju; identificira teškoće u učenju i zna kako ih svladati.

2. Komunikacija

Učenik vlada raznim oblicima komunikacije i rabi ih prikladno i konstruktivno kada komunicira u privatnome, javnome, obrazovnome i profesionalnome kontekstu. Učenik prilagođava način i sredstva komunikacije karakteristikama situacije (svrsi i predmetu komunikacije, komunikacijskim kapacitetima i karakteristikama partnera u komunikaciji itd.). Rabi na odgovarajući i kreativan način pojmove, jezik i stil komunikacije koji su specifični za razne znanstvene, tehničke i umjetničke discipline. U komunikaciji s drugima izražava sebe (svoje mišljenje, osjećaje, stavove, vrijednosti i identitet) i ostvaruje svoje ciljeve pozitivno, konstruktivno i argumentirano, poštujući i uvažavajući drugog. Kritički procjenjuje sadržaj i način komunikacije u raznim komunikacijskim situacijama. Učenik ima razvijenu svijest o značaju pozitivne i konstruktivne komunikacije i aktivno doprinosi njegovanju kulture dijaloga u zajednicama kojima pripada.

- Aktivno doprinosi njegovanju kulture dijaloga, uvažavanju i njegovanju raznolikosti i poštovanju osnovnih načela komunikacije;
- učenik poznaje posebne karakteristike raznih oblika komunikacije (usmena i pisana,

neposredna i posredna komunikacija, npr. telefonom, preko interneta);

- jasno iskazuje određeni sadržaj, usmeno i pisano, i prilagođava ga zahtjevima i karakteristikama situacije: poštuje žanrovske karakteristike, ograničenja u dužini, namjenu prezentacije i potrebe publike;

- uvažava sugovornika – reagira na sadržaj komunikacije, a ne na osobu sugovornika; identificira poziciju (točku gledišta) sugovornika i procjenjuje prikladnost argumentacije i kontraargumentacije za tu poziciju;

- u situaciji komunikacije, izražava svoje stavove, mišljenja, osjećaje, vrijednosti i identitet pozitivno, konstruktivno i argumentirano da bi ostvario svoje ciljeve i proširio razumijevanje svijeta, drugih ljudi i zajednica;

- učenik rabi na odgovarajući i kreativan način jezik i stil komunikacije koji su posebni za pojedine znanstvene, tehničke i umjetničke discipline.

3. Rad s podacima i informacijama

Učenik razumije značaj korištenja pouzdanih podataka za rad, donošenje odluka u svakodnevnome životu. Rabi znanja i vještine iz raznih predmeta da bi predstavio, pročitao i protumačio podatke koristeći tekst, brojeve, dijagrame i različite audio-vizualne oblike. Učenik rabi razne izvore informacija i podataka (knjižnice, medije, internet, osobnu komunikaciju, itd.) i kritički razmatra njihovu pouzdanost i valjanost. Učinkovito pronalazi, bira i integrira važne informacije iz raznih izvora.

- Zna da je za razumijevanje događaja i donošenje kompetentnih odluka potrebno imati relevantne i pouzdane podatke;

- uspoređuje različite izvore i načine dobivanja podataka, procjenjuje njihovu pouzdanost i prepoznaje moguće uzroke pogreške;

- rabi tablični i grafički prikaz podataka i čita, tumači i primenjuje tako prikazane podatke;

- rabi informacijske tehnologije za čuvanje, prezentaciju i osnovnu obradu podataka;

- razlikuje podatke od njihova tumačenja, zna da isti podatci, ovisno o kontekstu, mogu imati različita tumačenja i da tumačenja mogu biti pristrana;

- razumije razliku između javnih i privatnih podataka, zna koje podatke može dobiti od nadležnih ustanova i rabi osnovna pravila čuvanja privatnosti podataka.

4. Digitalna kompetencija

Učenik se može koristiti raznim raspoloživim sredstvima iz područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija (uređaje, softverske proizvode, elektroničke komunikacijske usluge i usluge koje se koriste elektroničkim komunikacijama) odgovorno i kritički radi učinkovitoga ispunjavanja postavljenih ciljeva i zadataka u svakodnevnome životu, školovanju i budućemu poslu. Pozna osnovne karakteristike raspoloživih informacijsko-komunikacijskih tehnologija (u daljnjemu tekstu: IKT) i mogućnosti njihove primjene u svakodnevnome životu, radu i obrazovanju, odnosno njihov utjecaj na život i rad pojedinca i zajednica. Imajući u vidu svrhu postavljenih ciljeva i zadataka, odabire odgovarajuće IKT-sredstvo i rabi ga odgovorno i kreativno u aktivnostima koje radi toga provodi (komunikacija; suradnja; sudjelovanje u životu zajednica; učenje; rješavanje problema; transakcije; planiranje, organizacija i upravljanje samostalnim i zajedničkim aktivnostima; stvaranje, organizacija, obrada i razmjena informacija), a da istovremeno pristup rješavanju problema prilagodi mogućnostima tehnologije. Prilikom korištenja IKT-a svjestan je rizika za vlastitu i tuđu sigurnost i dobrobit i odgovornim postupanjem sebe i druge štiti od neželjenih posljedica.

- Zna pretraživati, procjenjuje relevantnost i pouzdanost, analizira i sistematizira informacije u elektroničkome obliku koristeći odgovarajuća IKT-sredstva (uređaje, softverske proizvode i elektroničke usluge).

- Izražava se u elektroničkome obliku korištenjem odgovarajućih IKT-sredstava, uključujući multimedijско izražavanje i izražavanje s elementima formalno definiranih notacija karakterističnih za korištena IKT-sredstva (npr. adrese, upiti, naredbe, formule, procedure i sl. izražene u odgovarajućemu zapisu).

- Pomoću IKT-a zna predstaviti, organizirati, strukturirati i formatirati informacije efikasno koristeći mogućnosti danog IKT-sredstva.

- Prilikom rješavanja problema zna odabrati odgovarajuća IKT-sredstva, kao i prilagoditi način rješavanja problema mogućnostima tih IKT-sredstava.

- Efikasno koristi IKT za komunikaciju i suradnju.

- Prepoznaje rizike i opasnosti pri korištenju IKT-a i u odnosu na to odgovorno postupaju.

5. Rješavanje problema

Učenik angažira svoje individualne kapacitete (znanje iz raznih predmeta, iskustvo stečeno izvan škole, kao i intelektualne, emocionalne i socijalne sposobnosti) i druge resurse koji mu stoje na raspolaganju (različiti izvori informacija, alati, knjige, iskustvo drugih učenika, nastavnika i drugih osoba iz školskoga i izvanškolskoga okruženja, itd.), selektivno i svrsishodno ih koristi, ustraje u rješavanju problema i pronalazi/osmišljava djelotvorno rješenje za jasno ili relativno jasno definirane problemske situacije za koje ne postoji očigledno rješenje, a koje se javljaju tijekom učenja i prilikom sudjelovanja u životu škole.

- Ispitujući problemsku situaciju, učenik identificira ograničenja i relevantne karakteristike problemske situacije i razumije kako su one međusobno povezane.

- Učenik pronalazi/osmišljava moguća rješenja problemske situacije.

- Učenik uspoređuje različita moguća rješenja problemske situacije uz pomoć relevantnih kriterija, zna objasniti što su prednosti i slabe strane različitih rješenja i opredijeliti se za bolje rješenje.

- Učenik priprema primjenu izabranoga rješenja, prati njegovu primjenu usklađujući se s novim saznanjima koja stječe tijekom primjene danoga rješenja i uspijeva riješiti problemsku situaciju.

- Učenik vrednuje primjenu danoga rješenja, identificira njegove dobre i slabe strane i formulira preporuke za iduće iskustvo s istim ili sličnim problemskim situacijama.

6. Suradnja

Učenik je sposoban angažirati se u suradnji s drugima ili kao član grupe na zajedničkome rješavanju problema ili na realizaciji zajedničkih projekata. Sudjeluje u zajedničkim aktivnostima konstruktivno, odgovorno i kreativno afirmirajući duh međusobnoga poštovanja, ravnopravnosti, solidarnosti i suradnje. Aktivno, argumentirano i konstruktivno doprinosi radu grupe u svim fazama grupnoga rada: formiranje grupe, formuliranje zajedničkih ciljeva, usuglašavanje u svezi pravila zajedničkoga rada, formuliranje optimalnoga načina za ostvarenje zajedničkih ciljeva na temelju kritičkoga razmatranja različitih prijedloga, podjela uloga i dužnosti, preuzimanje odgovornosti za određene aktivnosti, nadgledanje zajedničkoga rada i usklađivanje postignutih dogovora s novim iskustvima i saznanjima do kojih se dolazi tijekom zajedničkoga rada i suradnje. U procesu

dogovaranja zna izraziti svoje osjećaje, uvjerenja, stavove i prijedloge. Podržava druge da izraze svoje poglede, prihvaća da su razlike u pogledima prednost grupnoga rada i poštuje druge koji imaju drugačije poglede. U suradnji s drugima zalaže se za to da se odluke donose zajednički na temelju argumenata i prihvaćenih pravila zajedničkoga rada.

- Konstruktivno, argumentirano i kreativno doprinosi radu grupe, usuglašavanju i ostvarenju zajedničkih ciljeva.

- Doprinosi postizanju dogovora o pravilima zajedničkoga rada i pridržava ih se tijekom zajedničkog rada.

- Aktivno sluša i postavlja relevantna pitanja poštujući sugovornike i suradnike, a diskusiju temelji na argumentima.

- Konstruktivno doprinosi rješavanju razlika u mišljenju i stavovima i pri tome poštuje druge kao ravnopravne članove grupe.

- Angažira se u realizaciji preuzetih obveza u okviru grupnoga rada odgovorno, ustrajno i kreativno.

- Sudjeluje u kritičkome, argumentiranome i konstruktivnome preispitivanju rada grupe i doprinosi unapređenju rada grupe.

7. Odgovorno sudjelovanje u demokratskome društvu

Učenik je sposoban aktivno, kompetentno, kritički i odgovorno sudjelovati u životu škole, zajednicama kojima pripada, kao i u širem demokratskom društvu, rukovodeći se pravima i odgovornostima koje ima kao pripadnik zajednice i kao građanin. Prihvaća i poštuje druge kao autonomne i jednako vrijedne osobe. Svojim aktivnostima u zajednici doprinosi zaštiti i njegovanju ljudskih i manjinskih prava, humanističkih vrijednosti i osnovnih demokratskih vrijednosti i principa. Koristi pravo izbora kulture, supkulture i tradicije koje će njegovati i afirmirati, poštujući pravo drugih da njeguju i afirmiraju drugačije kulture, supkulture i tradicije. Poštuje ravnopravnost raznih zajednica i njihovih tradicija i identiteta. Posebno vodi računa o mogućoj marginalizaciji ili diskriminaciji svoje ili drugih zajednica i aktivno izražava solidarnost s onima koji su diskriminirani ili marginalizirani. Zna se udružiti s drugima kako bi angažirano, tolerantno, argumentirano i kritički zastupao određene stavove, interese i politike poštujući prava onih koji zastupaju suprotstavljene inicijative, kao i pravila i procedure za donošenje odluka.

- Aktivno sudjeluje u životu škole i zajednice tako što poštuje druge sudionike kao jednako vrijedne autonomne osobe i njihova ljudska i manjinska prava i tako što se suprotstavlja raznim formama nasilja i diskriminacije.

- Svojim aktivnostima u školi i zajednici afirmira duh tolerancije, ravnopravnosti i dijaloga.

- Kritički i argumentirano sudjeluje u razmatranju otvorenih pitanja za koja je zainteresiran poštujući razlike u mišljenju i interesima i daje osobni doprinos postizanju dogovora.

- Ima osjećaj pripadnosti određenim kulturnim zajednicama, lokalnoj zajednici, regiji u kojoj živi, širem društvu, državi i međunarodnim organizacijama u koje je Srbija uključena.

- Afirmativno izražava svoj identitet i poštuje drugačije kulture i tradicije i tako doprinosi duhu interkulturalnosti.

- Na izborima se zna opredijeliti za političke ideje i programe za koje smatra da na najbolji način doprinose ostvarenju osobne i društvene dobiti i poštuje pravo drugih na drugačije opredjeljenje.

- Zalaže se za solidarnost i sudjeluje u humanitarnim aktivnostima.

8. Odgovoran odnos prema zdravlju

Učenik prikuplja informacije o temama u svezi rizika, očuvanja i unapređenja psihofizičkoga zdravlja. Prosuđuje relevantne okolnosti i, po potrebi, donosi odluke i/ili se uključuje u aktivnosti značajne za prevenciju bolesti i očuvanje zdravlja. Svjestan je svih dimenzija zdravlja (fizičko, mentalno, socijalno, emocionalno zdravlje). Pozna je faktore koji doprinose zdravlju ili ga ugrožavaju i implikacije njihova djelovanja na pojedinca, grupu ili zajednicu. Svojim ponašanjem kao pojedinac i dio raznih grupa i zajednica promovira zdravlje, zaštitu zdravlja i oblike zdravoga života.

- Pozna je osnovne sastojke hrane i promjene koje utječu na njenu kvalitetu; razumije značaj pravilne prehrane i adekvatne prerade hrane za očuvanje zdravlja.
- Pozna je karakteristike osnovnih zaraznih bolesti, njihove uzročnike i mjere prevencije.
- Razumije važnost lijekova i pravilnoga načina njihove upotrebe za očuvanje zdravlja.
- Pozna je moguće posljedice korištenja nikotina, alkohola i drugih psihoaktivnih supstancija.
- Bira životni stil imajući na umu dobre strane i rizike toga izbora (npr. aktivno bavljenje sportom, vegetarijanska ishrana).
- Zna pružiti prvu pomoć.

9. Odgovoran odnos prema okolini

Odgovoran odnos prema okolini podrazumijeva poznavanje i neposredan doživljaj prirode; uviđanje značaja koji priroda ima za održavanje života na Zemlji; razumijevanje međuovisnosti živoga svijeta, prirodnih resursa i klimatskih uvjeta za održanje života; očuvanje njegove raznovrsnosti, ekoloških staništa i klimatskih uvjeta; aktivno sudjelovanje u njegovanju zdravih zajednica. Učenik zna kako ljudske aktivnosti mogu unaprijediti ili ugroziti životnu sredinu i održivi razvoj. Spreman je uključiti se u aktivnosti usmjerene očuvanju okruženja u kojemu živi, radi i uči.

- Razumije koncept zdravoga i sigurnoga okruženja (voda, zrak, tlo) za život ljudi i spreman je aktivno se angažirati u zaštiti i unapređenju kvalitete života u zajednici.
- Pokazuje razumijevanje i spremnost za angažiranje u zaštiti prirode i upravljanju resursima tako da se ne ugrožavaju mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.
- Procjenjuje rizike i koristi po okolinu i zdravlje ljudi od upotrebe nekih supstancija te odgovorno postupa s njima (pravilno ih skladišti i odlaže otpad).
- Pozna je čimbenike koji utječu na zagađenje tla, vode i zraka, razumije i predviđa posljedice njihove upotrebe.
- Uviđa prednosti i nedostatke korištenja različitih izvora energije.
- Razumije važnost i koristi recikliranja.

10. Estetička kompetencija

Učenik je upoznat s kulturnim naslijeđem ljudske zajednice, baštini svijest o vrijednosti umjetničkih i kulturnih djela te njihovu značaju za razvoj društva. Estetička kompetencija ide korak dalje od toga, k prepoznavanju međupovezanosti raznih oblika i sredstava umjetničkoga izražavanja. Svjestan je značaja estetske dimenzije u svakodnevnome životu, ima kritički odnos prema upotrebi i zlorabi estetike. Učenik se osposobljava da izražava svoja opažanja, osjeća i ideje u svezi umjetničkih izraza u raznim medijima, stječe kulturne navike, izgrađuje autonomne estetske kriterije i preferencije te sudi u skladu s njima.

- Pozitivno vrednuje doprinos kulture i umjetnosti razvoju ljudske zajednice; svjestan je međusobnih utjecaja kulture, znanosti, umjetnosti i tehnologije.
- Pokazuje osjetljivost za estetsku dimenziju u svakodnevnome životu i ima kritički odnos prema upotrebi i zloporabi estetike.
- Ima izgrađene preferencije umjetničkih i kulturnih stilova te ih koristi za obogaćivanje osobnoga iskustva.
- Povezuje umjetnička i kulturna djela s povijesnim, društvenim i geografskim kontekstom njihova nastanka.
- Sposoban je analizirati i kritički vrednovati umjetnička djela koja su predstavnici raznih stilova i epoha, kao i djela koja odstupaju od karakteristika dominantnih pravaca.
- Vrednuje alternativne umjetničke oblike i izraze (supkulturna djela).

11. Poduzetnost i poduzetnička kompetencija

Obrazovanjem za poduzetništvo učenik stječe organizacijske vještine i sposobnosti, uključujući razne interpersonalne vještine, organizaciju prostora te upravljanje vremenom i novcem. Učenik je osposobljen za kompleksno planiranje i odlučivanje, koje podrazumijeva poštovanje više uvjeta istovremeno. Sposoban je osmišljavati projekte u skladu s unaprijed postavljenim zahtjevima. Zna kako da se upozna s karakteristikama određenih poslova i radnih mjesta, spreman je na volontersko angažiranje i korištenje različitih mogućnosti za stjecanje radnoga iskustva.

- Učenik razumije važnost osobne uključenosti i pokazuje inicijativu u upoznavanju s obilježjima tržišta rada (zahtjevi pojedinih radnih mjesta, način funkcioniranja institucija, pozicioniranje u svijetu poslovanja).
- Razumije načela funkcioniranja tržišta rada i shvaća neophodnost stalnoga usavršavanja u skladu s razvojem tržišta i zahtjevima poslodavaca.
- U stanju je identificirati i adekvatno predstaviti svoje sposobnosti i vještine („jake strane“); zna napisati CV i motivacijsko pismo.
- Sposoban je iskazati i zastupati svoje ideje te utjecati na druge razvojem vještine javnoga govora, pregovaranja i rješavanja sukoba.
- Sposoban je postavljati adekvatne i realne ciljeve procenjujući i prihvaćajući rizike; planira resurse i upravlja njima (znanja i vještine, vrijeme, novac, tehnologije i drugi resursi) i usredotočen je na postizanje ciljeva.
- Sposoban je komunicirati s poslodavcima; sposoban je pregovarati; spreman je obavljati praksu i volontirati poštujući dogovore.

2. O OBRAZOVNIM STANDARDIMA ZA PREDMET HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST ZA KRAJ OPĆEGA OBRAZOVANJA I SREDNJEGA STRUKOVNOG OBRAZOVANJA

Opći standardi postignuća za predmet Hrvatski jezik i književnost za kraj općega srednjeg obrazovanja i srednjega strukovnog obrazovanja predstavljaju novi dokument, koji je nastao kao logičan slijed nakon dokumenata Obrazovni standardi za kraj obveznog obrazovanja. Ovaj dokument odlikuje se sljedećim kvalitetama:

1. Prije navođenja opisa učeničkih postignuća (znanja, vještina, sposobnosti) na sve tri razine (osnovnoj, srednjoj i naprednoj) istaknute su opće predmetne kompetencije koje, u biti, predstavljaju najvažnije ciljeve (obrazovne, odgojne i funkcionalne), koji se ostvaruju u srednjoškolskoj nastavi.
2. Specifične predmetne kompetencije diferencirane su na tri razine, a razlučene na dva područja, Jezik i Književnost, što je u skladu s nazivom predmeta u srednjoj školi – Hrvatski jezik i književnost.
3. Sadržaji iz jezika i jezične kulture integrirani su u pristup tumačenju književnoumjetničkih i ostalih vrsta tekstova, što doprinosi jedinstvu potpodručja tog općeobrazovnog predmeta.
4. Opći standardi postignuća – obrazovni standardi za kraj općega srednjeg obrazovanja za predmet Hrvatski jezik i književnost sadrže standarde postignuća za područje *Jezik, Književnost i Jezična i medijska kultura*.
5. Strukturiranje standarda po razinama ostalo je isto kao u dokumentu za osnovnu školu, dok je smisao razina učeničkih postignuća drukčiji. U osnovnoj školi osnovna razina odnosi se na najveći broj učenika koji je mogu doseći, u srednjoj školi ta razina predstavlja ukupan opseg znanja koji će usvojiti svaki srednjoškolac koji svoja znanja neće nastaviti proširivati na nekoj od viših škola ili fakulteta. Srednja razina predstavlja izazov za učenike koji će željeti svoja znanja širiti i usavršavati na raznim fakultetima, a napredna razina odnosi se na učenike posebno zainteresirane za užu struku – studij filologije, lingvistike, odnosno hrvatskoga jezika i književnosti.

Opći standardi postignuća za predmet Hrvatski jezik i književnost za kraj općega srednjeg obrazovanja i srednjega strukovnog obrazovanja

Opća predmetna kompetencija

Ima znanja iz područja hrvatskoga jezika i hrvatske i svjetske književnosti. Vlada usmenom i pisanom komunikacijom: govori i piše poštujući normu hrvatskoga standardnog jezika, uobličava kohezivan i koherentan, stilski ujednačen govoreni i pisani tekst, razumije i kritički promišlja pročitano, ima razvijen rječnik. Čita, doživljava i tumači književno djelo; koristi čitanje da bi bolje razumio sebe, druge i svijet oko sebe; pročitao je reprezentativna književna djela iz nacionalne i svjetske književne baštine. Stekao je naviku i potrebu razvijati govornu čitateljsku kulturu, kako radi vlastita usavršavanja tako i radi očuvanja i bogaćenja nacionalne kulture.

Osnovna razina

Govori jasno i bez poteškoća, poštujući normu hrvatskoga standardnog jezika: ima kulturu slušanja tuđega izlaganja. Sastavlja jednostavniji govoreni ili pisani tekst, koji je koherentan, dobro strukturiran i stilski ujednačen; vlada osnovnim oblicima pisane komunikacije potrebnima za školovanje i sudjelovanje u društvenome životu. U razne svrhe čita književne i neknjiževne tekstove srednje složenosti, razumije književni i neknjiževni tekst srednje složenosti i kritički promišlja jednostavniji književni i neknjiževni tekst.

Ima osnovna znanja o jeziku općenito; razlikuje i ima potrebu učiti, čuvati i njegovati hrvatski književni jezik, hrvatski standardni jezik i narječja hrvatskoga jezika. Ima osnovna znanja o glasovima, riječima i rečenicama hrvatskoga jezika i zna primijeniti određena gramatička pravila u govoru i pisanju. Ima razvijen rječnik, u skladu sa srednjom razinom obrazovanja, a riječi upotrebljava u skladu s kontekstom ili situacijom.

Zna navesti autore i djela iz obveznoga školskog programa; djela lokalizira u kontekstu autorovoga stvaralačkog opusa kao i u književnopovijesnom kontekstu. Navodi osnovna književnopovijesna i poetička obilježja stilskih razdoblja, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti i povezuje ih s djelima i piscima iz obvezne školske lektire. Uočava i primjerima dokazuje osnovna poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnih djela iz obvezne školske lektire. Oblikuje čitateljske navike i znanja razumijevajući važnost čitanja za vlastiti duhovni razvoj.

Srednja razina

Govori pred slušateljstvom o temama iz područja jezika, književnosti i kulture; sastavlja složeniji govoreni ili pisani tekst precizno iznoseći ideje; u razne svrhe čita književne i neknjiževne tekstove i ima izgrađene čitateljske navike; razumije i kritički promišlja složeniji književni i neknjiževni tekst.

Ima šira znanja o jeziku općenito i osnovna znanja o indoeuropskim jezicima. Zna osnovna obilježja narječja i dijalekata hrvatskoga jezika i smješta razvoj hrvatskoga jezika u društveni, povijesni i kulturni kontekst. Ima šira znanja o glasovima, riječima i rečenicama hrvatskoga jezika i ta znanja primjenjuje u govoru i pisanju. Ima bogat rječnik i prihvaća jezik kao niz mogućnosti koje mu služe da bi se precizno izrazio.

Tumači ključna obilježja strukture književnoga teksta kao i njegove tematske, idejne, poetičke, stilske, jezične, kompozicijske i žanrovske značajke. Pozna je književne termine i primjenjuje ih u tumačenju književnih djela predviđenih programom. Samostalno uočava i analizira probleme u književnome djelu i zna dokazima potkrijepiti svoje stavove na temelju lingvometodičkoga predloška. Koristi preporučenu i dodatnu literaturu u tumačenju književnih djela predviđenih programom.

Napredna razina

Raspravlja o složenim temama iz jezika, književnosti ili kulture koje su predviđene programom; ima razvijene govorničke vještine; piše stručni tekst na teme iz jezika i književnosti;

produbljeno kritički promišlja složeniji književni i neknjiževni tekst, uključujući i autorove stilske postupke; izgrađuje svijest o sebi kao čitatelju.

Ima detaljnija znanja o jeziku općenito, kao i o gramatici hrvatskoga standardnog jezika. Ima osnovna znanja o rječnicima i strukturi rječničkoga članka.

Kritički čita, tumači i vrednuje složenija književna djela iz školskoga programa, kao i dodatna (izborna) djela. Koristi više metoda, gledišta i komparativni pristup u tumačenju književnoga teksta. Svoj sud o književnome djelu potkrepljuje dokazima stalno imajući na umu lingvometodički predložak, kao i druge tekstove, analizirajući i uspoređujući njihova poetička, estetska, strukturna i lingvistička obilježja, uključujući i složenije stilske postupke. Širi čitateljska znanja i primjenjuje strategije čitanja koje su usuglašene s tipom književnoga djela i s čitateljskim ciljevima (doživljaj, istraživanje, stvaralaštvo).

Specifična predmetna kompetencija: JEZIK

Osnovna razina

Ima osnovna znanja o tome što je jezik općenito i koje su mu funkcije; poštuje svoj jezik i poštuje druge jezike. Zna osnovne podatke o narječjima hrvatskoga jezika i o dijalektalnoj osnovici književnoga jezika; ima osnovna znanja o razvoju hrvatskoga jezika, pisma i pravopisa u Hrvata. Ima osnovna znanja o glasovima hrvatskoga standardnog jezika; poznaje vrste riječi, primjenjuje normu hrvatskoga standardnog jezika koja se odnosi na oblike i tvorbu riječi; pravilno sklapa rečenicu i zna analizirati rečenice slagane prema osnovnim modelima. Ima osnovna znanja o značenju riječi; poznaje najvažnije rječnike hrvatskoga jezika i zna ih koristiti. Zna iznositi vlastite stavove govoreći jasno i bez poteškoća, poštujući norme hrvatskoga standardnog jezika i pravila društveno prihvatljivoga ponašanja; ima kulturu slušanja tuđega izlaganja. Piše jednostavnije koherentne tekstove osnovnih vrsta (pismo, biografija, molba, žalba, zahtjev, *PowerPoint*-prezentacija i sl.), primjenjujući osnovna pravila standardnojezične norme. Na kraju školovanja sastavlja maturalni rad poštujući pravila izrade strukovnoga rada.

Srednja razina

Ima šira znanja o jeziku općenito i osnovna znanja o indoeuropskim jezicima, njihovoj međusobnoj srodnosti i tipovima. Zna osnovna obilježja narječja i dijalekata hrvatskoga jezika te značajke ikavskih, ekavskih, ikavsko-ekavskih i jekavskih govora. Ima šira znanja o glasovima hrvatskoga standardnog jezika; zna pravila naglasnoga sustava hrvatskoga standardnog jezika i razlikuje standardni od nestandardnoga naglasak; ima šira znanja o vrstama riječi, njihovim oblicima i načinima tvorbe; poznaje vrste rečenica i analizira rečenice slagane prema raznim modelima. Ima bogat rječnik i zna upotrijebiti odgovarajuću riječ u skladu s kontekstom; usmjeren je na bogaćenje vlastitoga rječnika. Izražajno čita i njeguje vlastiti govor. Sastavlja složenije pisane tekstove na razne teme poštujući standardnojezičnu normu. Koristi stručnu literaturu i samostalno oblikuje i piše raspravljačke tekstove i primjenjuje pravopisna pravila i obilježja funkcionalnih stilova u skladu sa svrhom teksta i željenim učinkom na primatelja (raspravljački tekstovi: komentar, kritika, raspravljački esej; molba, žalba i poslovni životopis; zahtjev i prijava; izvješće i referat).

Napredna razina

Ima detaljnija znanja o jeziku općenito i detaljnija znanja o gramatici hrvatskoga standardnog jezika (naglascima, sastavu riječi, značenju padeža i glagolskih oblika, strukturi rečenice); poznaje strukturu rječničkoga članka. Govori o odabranim temama kao vješt govornik; pažljivo sluša i procjenjuje verbalnu i neverbalnu reakciju svojega sugovornika i tomu prilagođava svoj govor. Skladno piše esej, stručni tekst i novinski članak dosljedno primjenjujući standardnojezičnu normu.

Specifična predmetna kompetencija: KNJIŽEVNOST

Osnovna razina

Redovito čita književna djela iz obveznoga dijela školskoga programa, poznaje značajne predstavnike i djela iz svjetske i hrvatske književnosti. Ukratko opisuje svoje osjećaje i doživljaj književnoga ili drugoga umjetničkog djela. Uočava i navodi osnovna poetička, estetska i strukturna obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta pogodnoga za obradu gradiva iz jezika i književnosti; zna ih imenovati i objasniti. Razumije književni i neknjiževni tekst: prepoznaje njegovu svrhu, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; navodi primjere iz teksta i citira dio/djelove da bi analizirao tekst ili potkrijepio vlastitu argumentaciju; rezimira i parafrazira dijelove teksta i tekst u cjelini. Izdvojene probleme analizira u osnovnim slojevima značenja. Osnovne književne termine dovodi u funkcionalnu vezu s primjerima iz književnoga teksta. Razumije zašto je čitanje važno za formiranje i unapređivanje svoje osobnosti i bogaćenje leksičkoga fonda. Razvija svoje čitalačke vještine. Razumije značaj književnosti za formiranje jezičnoga, literarnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta. Razumije značaj očuvanja književne baštine i književne kulture.

Srednja razina

Tumači književna djela iz obveznoga dijela školskoga programa i ima osnovna znanja o književnopovijesnome i poetičkome kontekstu koji ta djela određuje. Samostalno uočava i analizira značenjske i stilske aspekte književnoga djela i zna dokazima potkrijepiti svoje stavove na temelju lingvometodičkoga predloška. Razumije i opisuje funkciju jezika u stvaralačkome procesu. U tumačenju književnoga djela primjenjuje odgovarajuće metode i gledišta usklađena s metodologijom znanosti o književnosti. Poznaje književnoznanstvene, estetske i lingvističke činjenice i uvažava ih prilikom obrade pojedinih djela, stilskih epoha i smjerova u razvoju hrvatske i svjetske književnosti. Na istraživački i stvaralački način stječe znanja i čitalačke vještine, koja su u funkciji proučavanja raznih književnih djela i žanrova i razvijanja literarnoga, jezičnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta. Ima izgrađene čitateljske navike i čitateljski ukus svojstven kulturnu i obrazovanu čovjeku. Primjenjuje složene strategije čitanja. Mijenja analitičke pristupe za koje ocijeni da nisu svrhoviti. Procjenjuje koliko određena strukturna, jezična, stilska i značenjska obilježja teksta utječu na njegovo razumijevanje.

Napredna razina

Analizira poetička, estetska i strukturna obilježja književnoga teksta. Pouzdano smješta književni tekst u književnoteorijski i književnopovijesni kontekst. Primjenjuje odgovarajuće postupke tumačenja prikladna književnomu djelu i njima odgovarajuću terminologiju. Koristi više metoda i gledišta i komparativni pristup da bi upotpunio svoje razumijevanje i kritički procjenjuje književno djelo. Samostalno uočava i tumači probleme u književnome djelu i svoje stavove zna potkrijepiti dokazima na temelju lingvometodičkoga predloška i literarno-filološkoga konteksta. Kritički povezuje lingvometodički predložak sa samostalno izabranom dodatnom literaturom. Samostalno odabire djela za čitanje prema određenomu kriteriju, daje prijedloge za čitanje i obrazlaže ih. Poznaje i primjenjuje strategije čitanja usklađene s tipom teksta (književnim i neknjiževnim) i sa žanrom književnoga djela. Razumije ulogu čitanja u vlastitome razvoju, ali i u razvoju društva. Ima razvijenu, kritičku svijest o svojim čitalačkim sposobnostima.

2.1. Područje JEZIK

U ovom poglavlju dana su, na mjestima gdje je to bilo potrebno, kraća objašnjenja obrazovnih standarda u području *Jezik*. Standard, čija se ostvarenost može provjeriti testom, ilustriran je određenim brojem zadataka.

OSNOVNA RAZINA

2.HJK.1.1.1. Ima osnovna znanja o jeziku (što je jezik, koje su mu funkcije)¹; poštuje svoj jezik i poštuje druge jezike.² Razumije pojam teksta;³ razlikuje dijelove teksta (uvod, glavni dio, završetak); prepoznaje vrste tekstova (oblike diskurza);⁴ ima temeljna znanja iz sociolingvistike; razumije i prepoznaje pojam jezične raslojenosti.⁵

1 – Jezikom se prenose obavijesti (u lingvistici se to naziva referencijalna funkcija), izražavaju se osjećaji (emotivna funkcija), potiče se sugovornika (konativna ili apelativna funkcija), uspostavlja i održava kontakt (fatička funkcija), prenosi se estetička poruka (estetička ili poetska funkcija), izražava se pripadnost društvenoj skupini (simboličko-identitetska funkcija), igra se (ludička funkcija) itd. Cilj je da učenici na odabranim primjerima uoče da funkcije postoje i da ih prepoznaju.

2 – Poštuje druge jezike bez obzira na njihovu veličinu i važnost u suvremenu svijetu; ima kritički odnos prema tzv. velikim jezicima; svoj jezik ne smatra manje vrijednim u odnosu na velike jezike, kakav je danas engleski (što je osobito važno zbog pravilna odnosa prema usvajanju i uporabi stranih riječi).

3 – Razumije da je tekst svaki niz rečenica koji čini jedinstvenu cjelinu i da može biti govoreni ili pisani, prozni ili u stihovima, dijaloški ili monološki.

4 – Radi se o opisu, pripovijedanju, izlaganju, raspravi (argumentativni tekst) i propagandnome tekstu. Opis i pripovijedanje mogu biti ekspozitorni (kada im je cilj obavijestiti) i sugestivni (kada im je cilj prenijeti autorov doživljaj čitatelju).

5 – U pitanju su raznolikosti koje su nastale na temelju medija: govor i pisanje, žargoni i funkcionalno uvjetovane raznolikosti (prema području ljudske djelatnosti). Kod funkcionalno uvjetovanih raznolikosti razlikujemo jezik književnosti (u kojem prevladava poetska/estetička funkcija) i funkcionalne stilove (u kojima je dominantna referencijalna funkcija); funkcionalni stilovi dijele se na jezični stil osobne komunikacije (razgovorni stil), koji se ostvaruje najprije usmeno, i jezične stilove javne komunikacije – znanstveni, administrativni i novinarski, koji se obično ostvaruju u mediju pisanja.

Zadatak 1.

2.HJK.1.1.1.	Osnovna razina
Koje funkcije jezik ima u sljedećem pjesničkom djelu? Krik Čitavog dana bol mi buja, zamjetljiv tek u glasu tihom, al' dođe noć, i razlije se – i najedanput kriknem stihom. Zavrisnuvši svoj vrisak u svijet da uokolo traži jeku, razdijelio sam svoje srce međ braću neznanu, daleku. I krik moj luta, luta, luta, a kada srodno srce prene, da l' ono sluti da je pušten iz noći mučne, probdivene? <i>Dobriša Cesarić</i> Zaokruži slova ispred točnih odgovora. a) Referencijalna funkcija: jezik prenosi neke obavijesti. b) Emotivna funkcija: jezik izražava osjećaje. c) Apelativna funkcija: jezik potiče sugovornika. d) Fatička funkcija: jezik uspostavlja i održava kontakt. e) Poetska funkcija: jezik prenosi estetičku poruku. f) Simboličko-identitetska funkcija: jezik izražava pripadnost društvenoj skupini.	
Rješenje	
a), b), e)	

2.HJK.1.1.2. Razlikuje standardni jezik, književni jezik i narječje; zna osnovne podatke o narječjima hrvatskoga jezika; ima afirmativan stav prema svojem dijalektu i drugim dijalektima hrvatskoga jezika (poštuje svoj i druge dijalekte hrvatskoga jezika i ima potrebu čuvati svoj dijalekt; podjednako cijeni sve govore hrvatskoga jezika); ima potrebu učiti, čuvati i njegovati standardni jezik; poznaje najvažnije gramatičke i normativne priručnike i zna ih koristiti; zna osnovne podatke o hrvatskome jeziku u kontekstu drugih indoeuropskih i slavenskih jezika; ima osnovna znanja o razvoju književnoga jezika, pisma i pravopisa u Hrvata.

Zadatak 2.

2.HJK.1.1.2.	Osnovna razina
Zaokruži slovo ispred točnih tvrdnja o hrvatskome jeziku. a) Hrvatski je slavenski jezik, zapadnojužnoslavenske podskupine u slavenskoj grani indoeuropske jezične porodice. b) Hrvatska pisana jezična baština svoje početke bilježi već krajem VIII. stoljeća. c) Dijalektima čakavskoga i kajkavskoga narječja govore samo Hrvati, dok se štokavskim narječjem uz Hrvate služe i Bošnjaci, Srbi i Crnogorci. d) Hrvatska jezična povijest je jednojezična, ali tropismena.	
Rješenje	
a), c)	

2.HJK.1.1.3. Razlikuje pravilan od nepravilna izgovora glasa; zna osnovnu podjelu glasova;¹ ima osnovna znanja o slogu i primjenjuje ih u rastavljanju riječi na kraju retka;² zna osnovna ortoepska pravila i uočava moguće razlike između svojega i standardnoga naglaske.³

1 – Temeljna podjela glasova obuhvaća ono što je učenicima potrebno da bi uspješno ovladali glasovnim alternacijama važnima za pravopis (što trebaju znati iz osnovne škole). To je: podjela svih glasova na samoglasnike i suglasnike, podjela suglasnika na šumnike i zvonačnike, podjela šumnika na zvučne i bezvučne, podjela svih suglasnika po mjestu izgovora.

2 – Razumije pojam sloga, razlikuje otvorene i zatvorene slogove i dijeli riječi na slogove prema sluhu ili tvorbenim dijelovima (u slučaju semantičke granice sloga).

3 – Učenik zna uočiti razliku, ali ima i naviku i potrebu razlikovati naglaske, kako bi uskladio svoj izgovor sa standardnim onda kada je to potrebno i da bi se u tom smjeru nastavio usavršavati i poslije završena školovanja.

Zadatak 3.

2HJK.1.1.3.	Osnovna razina
Iz riječi DVOGLASNIK izdvoji: a) samoglasnike: _____ b) bezvučne šumnike: _____ c) jedrenike: _____	
Rješenje	
a) o, a, i b) k, s c) k, g	

2.HJK.1.1.4. Pozna je vrste riječi;¹ primjenjuje normu hrvatskoga standardnog jezika koja se odnosi na oblike riječi u učestalim primjerima (uključujući i glasovne promjene koje se odnose na oblike riječi); izdvaja dijelove riječi u skladu s morfološkim pravilima (gramatička osnova i oblikotvorni nastavak) u jednostavnijim primjerima; izdvaja dijelove riječi u skladu s pravilima o tvorbi riječi (prefiks, tvorbeni osnova, sufiks) u jednostavnijim primjerima; prepoznaje osnovne tvorbene načine riječi;² primjenjuje normu koja se odnosi na tvorbu riječi (uključujući i glasovne promjene povezane s tvorbom riječi); primjenjuje postojeće obrasce pri tvorbi novih riječi.

1 – Razlikuje vrste riječi u učestalim primjerima; zna odrediti vrijednost gramatičkih kategorija kod imenskih riječi i glagola (u učestalim primjerima određuje vrijednosti morfoloških i klasifikacijskih kategorija imenskih riječi i glagola). Razumije gramatičke i semantičke kriterije podjele na vrste riječi.

2 – Prepoznaje osnovnu riječ i tvorenicu, kao i riječ nastalu izvođenjem, slaganjem, prefiksno-sufiksno tvorbom i srastanjem.

Zadatak 4.

2HJK.1.1.4.	Osnovna razina
Odredi kojoj vrsti riječi pripada podcrtana riječ u rečenici. Ah, moja sreća, gospođice, napokon, ima je tako malo – <u>te</u> sreće – u svijetu. (Iz novele <i>Misao na vječnost</i> Janka Leskovara)	
Rješenje	
(pokazna) zamjenica	

2.HJK.1.1.5. Pravilno slaže rečenicu; razlikuje rečenice prema priopćajnoj svrsi;¹ razlikuje sintaktičke jedinice; razlikuje aktivne i pasivne rečenice; zna analizirati gramatičko ustrojstvo jednostavnih rečenica složenih prema osnovnim obrascima;² razlikuje jednostavnu (proširenu i neproširenu) i složenu rečenicu te nezavisno i zavisno složenu rečenicu.

1 – Razlikuje: riječ, sintagmu (kao sintaktičku jedinicu koja ima središte/glavnu riječ i jedan ili više ovisnih dijelova) – na primjeru jednostavnijih imeničkih sintagmi, složenu rečenicu (nezavisno složene rečenice i zavisno složene rečenice) i komunikacijsku rečenicu.

2 – Modeli subjekt – glagolski predikat, subjekt – spojnik – imenski dio predikata i subjekt – predikat – izravni objekt.

Zadatak 5.

2HJK.1.1.5.	Osnovna razina
Odredi broj surečenica u sljedećoj rečenici. Ovce i mazge trpe žeđu: ne mogu nositi terete, ne davaju više mlijeka. (Iz pripovijetke <i>Voda</i> Vladmira Nazora) Odgovor: _____	
Rješenje	
Tri surečenice.	

2.HJK.1.1.6. Ima leksički fond koji je u skladu sa srednjom razinom obrazovanja;¹ razlikuje formalni i neformalni leksik i upotrebljava ih u skladu s kontekstom; ima osnovna znanja o značenju riječi;² poznaje osnovne leksičke odnose (sinonimiju, antonimiju, homonimiju); poznaje metaforu kao leksički mehanizam;³ nema odbojnost prema riječima stranoga podrijetla, ali ih ne prihvata nekritički i automatski;⁴ poznaje pojam termina i pojam frazema; poznaje najvažnije rječnike hrvatskoga jezika i zna ih koristiti.

1 – Može pratiti nastavu, čitati lektiru i drugu beletristiku, čitati novine i znanstvenopopularne tekstove i sl.; ono što misli izražava jasno, izborom odgovarajućega leksema.

2 – Zna što su jednoznačnost i višeznačnost riječi, kao i da postoje temeljna značenja riječi i ona koja su iz njih izvedena (npr. temeljno značenje riječi *krov* je „gornji dio kuće...“, a izvedena značenja su „dom, kuća“, „ono što natkriljuje neki prostor“, „ono što prekriva, štiti“).

3 – Metafora se ne promatra kao stilski ukras, nego kao način na koji se od temeljnoga značenja riječi dobije drugo, često apstraktno značenje (npr. *visok* u *visoki strop* ima temeljno značenje, a u *visoka generacija* metaforičko značenje).

4 – Razlikuje opravdanu uporabu strane riječi (kada za određeni pojam ne postoji odgovarajuća domaća riječ) od neopravdane uporabe (radi manipulacije, iz inertnosti ili iz uvjerenja da je strana riječ kao stručni termin bolja od domaće), te da i sam rabi strane riječi samo na prvi navedeni način.

Zadatak 6.

2HJK.1.1.6.	Osnovna razina
Napiši antonimske parove .	
ružan – _____	
mlad – _____	
kasno – _____	
Rješenje	
ružan – lijep	
mlad – star	
kasno – rano	

SREDNJA RAZINA

2HJK.2.1.1. Ima šira znanja o jeziku općenito (važna svojstva jezika);¹ prepoznaje jedinice i pojave koje pripadaju raznim jezičnim razinama;² ima osnovna znanja o pismu općenito;³ ima osnovna znanja o pravopisu (etimološki – fonološki pravopis; gramatička – logička interpunkcija; grafem – slovo); ima osnovna znanja o jezicima u svijetu (jezična srodnost, jezični tipovi, jezične univerzalije). Razumije osnovna načela vođenja dijaloga.⁴ Razumije pojam govornoga čina;⁵ razumije pojam deikse.⁶ Poznaje obilježja funkcionalnih stilova hrvatskoga jezika.⁷

1 – Svojstva obuhvaćaju hijerarhijsku strukturu, ekonomičnost, produktivnost, „izmještenost” u prostoru i vremenu, kao i usvajanje kulturnim putem.

2 – Radi se o razini fonetike i fonologije (gdje su jedinice fonem, glas i slog), morfologije (morfem, riječ), sintakse (riječ, sintagma, složena i komunikacijska rečenica), tekst (komunikacijska rečenica) – koji su hijerarhijski raspoređeni, kao i razine semantike, pragmatike i stilistike, koji se javljaju na svim prethodnim razinama.

3 – Razumije značenje pisma za razvoj civilizacije; zna temeljne podatke o razvoju pisma (razumije načela razvoja pisma od slikovnog do glasovnog).

4 – Riječ je o sljedećim načelima: da se razgovor vodi tako što se govornici smjenjuju, tako da u jednom trenutku govori samo jedan; da se govor dopunjava nejezičnim komunikacijskim sredstvima (geste, mimika, kretanje); da se spontani govor odlikuje oklijevanjem, ponavljanjem, nedovršenim rečenicama i sl.; da sugovornik raznim signalima neprekidno potiče govornika da nastavi (to su tzv. pozadinski signali – ponavljanje govornikovih riječi, pitanja, upadice, kratki komentari itd.) i sl.

5 – U temelju izricanja svakog iskaza stoji neka komunikacijska namjera: govornik (odn. autor pisanoga teksta) svoj iskaz upućuje kao obavijest, pitanje, zahtjev, naredbu, dozvolu, oprost, poziv, prihvaćanje ili odbijanje poziva, žalbu, obećanje, prijetnju, pohvalu, kompliment, prijekor itd. Iskazom se djeluje, on je oblik društvene akcije. Društvena akcija koju govornik vrši izricanjem svoga iskaza jest govorni čin. Predviđeno je da učenici razumiju pojam govornoga čina i da mogu prepoznati komunikacijsku namjeru govornika u učestalim i jednostavnim primjerima iz svakodnevnoga života. Pojam indirektnoga govornog čina (kad je govorni čin iskazan rečenicom tipičnom za neku drugu vrstu govornoga čina) važan je uljudan govor: npr. izricanje zahtjeva na izravan način – imperativom – smatra se neuljudnim. Uljudan zahtjev postavlja se u obliku pitanja (*Možete li mi dodati sol?* umjesto *Dodajte mi sol.*).

6 – Deiksa je upućivanje, ukazivanje putem jezika; to je pojam bez kojega se ne može razumjeti upotreba zamjeničkih riječi (zamjenica, zamjeničkih priloga, pokaznih čestica). Naime, upravo je upućivanje ona osobina koja učestale zamjenice razlikuje od drugih vrsta riječi.

Upućivačke riječi mogu ukazivati na nešto što se nalazi u vanjskome svijetu (u znanosti se to naziva vanjska deiksa ili egzofora).

U komunikaciji govornik upućuje na druge osobe, na predmete, njihovo mjesto, vrijeme itd. tako što ih određuje u odnosu na sebe, mjesto koje on zauzima i vrijeme u kojemu se nalazi u trenutku dok govori; to je tzv. deiktičko središte (*ja, sada, ovdje*). Pojam deiktičkoga središta važan je i za značenje nekih priloga (npr. *lijevo, desno, danas, sutra, uskoro* itd.), kao i za uporabu glagolskih vremena (kad se situacija koju označava glagolsko vrijeme određuje prema sadašnjemu trenutku, onda je to značenje glagolskoga vremena apsolutno; kad se određuje prema nekomu drugom trenutku, onda je to značenje glagolskoga vremena relativno).

Predviđeno je da učenici razumiju pojam deikse i da ju mogu prepoznati u iskazima; terminologija nije potrebna.

7 – Mediji su ostvarenja jezika govor i pisanje; učenik poznaje odlike učestalog govorenog jezika (implicitnost, vezanost za izvanjezičnu situaciju, kratke i jednostavne rečenice, emocionalnost, često supstandardnost) i učestalog pisanog jezika (eksplicitnost, odvojenost od izvanjezične situacije, duže i složenije rečenice, odmjeranost, poštovanje pravila standardnoga jezika). Te se razlike prenose i na funkcionalne stilove (s obzirom na to da su neki od njih – znanstveni,

administrativni i publicistički – učestalo pisani), a da je jezični stil osobne komunikacije (razgovorni stil) po definiciji usmen. U raznolikosti koje su društveno uvjetovane pripadaju žargonu, a i raznolikosti nastali prema spolu govornika; i jedni i drugi razlikuju se po leksiku.

Zadatak 7.

2.HJK.2.1.1.	srednja razina
Pored riječi zapiši prema kojemu su pravopisnome načelu napisane <i>fonološkome</i> ili <i>morfonološkome</i>. hrvatski → _____ potpisati → _____ predsjednik → _____ otkupiti → _____	
Rješenje	
hrvatski → <u>morfonološkome / morfonološko pravopisno načelo</u> potpisati → <u>fonološko / fonološko pravopisno načelo</u> predsjednik → <u>morfonološkome / morfonološko pravopisno načelo</u> otkupiti → <u>fonološko / fonološko pravopisno načelo</u>	

2.HJK.2.1.2. Zna osnovne činjenice o razdobljima u razvoju hrvatskoga standardnog jezika i spomenicima važnim za razvoj rane hrvatske pismenosti; objašnjava pojmove trojezičnosti i tropismenosti u kontekstu razvoja hrvatskoga jezika; razumije značaj književnoga jezika za kulturu i povijest hrvatskoga naroda; imenuje narječja hrvatskoga jezika.

Zadatak 8.

2.HJK.2.1.2.	srednja razina
Pročitaj ulomak iz pjesme <i>Stric-vujc</i> iz zbirke <i>Balade Petrice Kerempuha</i> Miroslava Krleže pa odredi kojim je narječjem hrvatskoga jezika pjesma pisana. <i>Idu babe sa zornice, veter ščiple nos i lice, muž bu dobil zanoftice, zakaj nema rukavice?</i> Pjesma <i>Stric-vujc</i> pisana je _____ narječjem.	
Rješenje	
Pjesma <i>Stric-vujc</i> pisana je <u>kajkavskim</u> narječjem.	

2.HJK.2.1.3. Pozna je govorne organe i način na koji nastaju glasovi; zna podjelu glasova po svim kriterijima¹; razumije pojam fonema²; zna sva pravila naglasnoga sustava³ i zna pravilno pročitati naglašene riječi; zna mehanizme fonološki uvjetovanih glasovnih promjena (jednačenje po zvučnosti i po mjestu tvorbe, alternacije ije/je/e/i i ispadanje suglasnika)⁴.

1 – Zna osnovnu podjelu glasova po načinu nastajanja na otvornike i zatvornike te podjelu zatvornika na šumnike i zvučnike. Zna podjelu zatvornika po načinu tvorbe i po mjestu tvorbe te podjelu šumnika po zvučnosti.

2 – Zna definirati fonem te odrediti funkcionalnu ulogu fonema.

3 – Pozna je sva pravila o mjestu i vrsti naglaska u riječi i prema tim pravilima prepoznaje pravilno naglašene riječi.

4 – U primjerima prepoznaje fonološki uvjetovane promjene i imenuje ih. U pismu primjenjuje pravila o provođenju fonološki uvjetovanih glasovnih promjena.

Zadatak 9.

2.HJK.2.1.3.	srednja razina
Pročitaj rečenicu pa izdvoji riječi koje sadrže palatale. <i>Oblaci i jedra plove u daljinu.</i> (Ranko Marinković, <i>Kiklop</i>) Rješenje: _____	
Rješenje	
<u>jedra, daljinu</u>	

2.HJK.2.1.4. Ima šira znanja o vrstama riječi¹; zna odrediti oblik promjenjive riječi i upotrijebiti riječ u zadanome obliku; pozna je pojam morfema; dijeli riječ na tvorbene morfeme u jednostavnijim primjerima i imenuje te morfeme; pozna je osnovne načine tvorbe riječi²; zna primijeniti normu koja se odnosi na oblike riječi u manje učestalim primjerima³.

1 – Zna odrediti vrstu riječi u manje učestalim i složenijim primjerima (razlikuje glagolsku imenicu od glagola, prilog od pridjeva u srednjem rodu).

2 – Pozna je izvođenje, prefiksaciju i slaganje kao osnovne načine tvorbe riječi u hrvatskome jeziku. Prepoznaje ih u primjerima i prema standardnojezičnoj normi primjenjuje u pisanju.

3 – Pravilno mijenja riječi prema odgovarajućim paradigmama i pravilno ih koristi u odgovarajućim rečeničnim kontekstima.

Zadatak 10.

2.HJK.2.1.4.	Srednja razina
Koja je riječ u sljedećoj rečenici brojevnica imenica?	
Drugi dan nekolicina prijatelja strpala se u tri automobila, a dvojica su morala ići autobusom.	
a) drugi b) nekolicina c) tri d) dvojica	
Rješenje	
d) dvojica	

2.HJK.2.1.5. Koristi sve sintaktičke mogućnosti hrvatskoga jezika¹; zna što je sintagma i prepoznaje osnovne sintagmatske odnose (sročnost i upravljanje); analizira gramatičko ustrojstvo jednostavne rečenice²; analizira nezavisno složenu rečenicu³; prepoznaje sve vrste zavisno složenih rečenica⁴ i analizira osnovne vrste zavisno složenih rečenica (subjektna, predikatna, objektna, atributna)⁵; razumije pojam elipse.

1 – Sintaktičke konstrukcije: sintagme i rečenice razlikuju se svojom funkcijom i značenjem na apstraktnoj, razini sustava i moguće ih je preoblikovati i parafrazirati. Učenik prepoznaje koje su sintaktičke konstrukcije sinonimne i zna parafrazirati sintaktičke konstrukcije u primjerima.

2 – Zna prepoznati i odrediti članove gramatičkoga ustrojstva rečenice kao i vrste unutar pojedine sintaktičke kategorije (vrstu predikata – imenski i glagolski, vrstu objekta – izravni ili neizravni, vrstu atributa – imenički ili pridjevni, vrstu priložne oznake).

3 – U analizi nezavisno složene rečenice učenik zna odrediti predikate, rečeničnu granicu i veznik, a potom i odrediti vrstu nezavisno složene rečenice.

4 – U primjeru zna odrediti vrstu zavisno složene rečenice: predikatnu, subjektnu, objektnu, atributnu i priložne rečenice programom predviđene za obradu (mjesne, vremenske, načinske, uzročne, namjerne, posljedične, pogodbene i dopusne).

5 – U primjerima subjektivnih, predikatnih, objektivnih i atributnih rečenica zna odrediti predikate, rečeničnu granicu, veznik, glavnu i zavisnu surečenicu te vrstu zavisno složene rečenice.

Zadatak 11.

2.HJK.2.1.5.	Srednja razina
Prepiši rečenicu tako da red riječi bude stilski neobilježen .	
Nad vinogradom prelijetaju grlice. (Iz pjesme <i>Nad vinogradom sunce i oblaci</i> Dragutina Tadijanovića)	
Odgovor: _____	
Rješenje	
Grlice prelijetaju nad vinogradom.	

2.HJK.2.1.6. Ima bogat i raznolik leksički fond (uključujući i internacionalni leksik te poznavanje najučestalijih internacionalnih prefiksa i sufiksa). Taj fond upotrebljava u skladu s kontekstom; doživljava jezik kao niz mogućnosti koje mu služe pri izražavanju individualnoga iskustva; usmjeren je bogaćenju vlastita rječnika; poznaje hiperonimiju, hiponimiju i paronimiju; razlikuje leksičke slojeve¹; poznaje metonimiju kao leksički mehanizam².

1 – Prema leksičkoj raslojenosti prepoznaje arhaizme, neologizme, žargonizme, termine, dijalektizme, vulgarizme i sl.

2 – Pod pojmom metonimije ovdje se podrazumijeva leksički mehanizam prijenosa značenja po nekom stvarnom dodiru (primjerice u rečenici *Čitam Držića* imenica Držić ne odnosi se na stvarnu osobu, književnika Marina Držića, već na njegovo književno djelo).

Zadatak 12.

2.HJK.2.1.6.	Srednja razina
Što je od ponuđenoga podcrtana riječ u sljedećemu stihu?	
Ja vučem čemer magle tvojih <u>gorah</u> , (Iz pjesme <i>Gnijezdo bez sokola</i> Antuna Gustava Matoša)	
a) arhaizmima b) historizmima c) dijalektizmi d) žargonizmi	
Rješenje	
a) arhaizmima	

NAPREDNA RAZINA

2HJK.3.1.1. Razumije postojanje izravne povezanosti jezika i mišljenja; u izlaganju poštuje načelo uzročno-posljedične povezanosti, načelo ekonomičnosti, načelo istinitosti, načelo relevantnosti, načelo načina, načelo koherentnosti i kohezivnosti teksta; zna gradirati temu; razumije pojam obavijesnoga ustrojstva rečenice¹ i zna kako se ono ostvaruje.

1 – U primjerima rečenica zna odrediti obavijesno ustrojstvo i razlikuje temu i remu.

Zadatak 13.

2HJK.3.1.1.	napredna razina
Na prazna mjesta u rečenici upiši odgovarajući prijedlog <i>zbog</i> ili <i>radi</i> . a) Nisam bio u školi _____ bolesti. b) Uči _____ svoje budućnosti. c) Idem liječniku _____ pregleda. d) Ne vidim te _____ magle.	
Rješenje a) Nisam bio u školi <u>zbog</u> bolesti. b) Uči <u>radi</u> svoje budućnosti. c) Idem liječniku <u>radi</u> pregleda. d) Ne vidim te <u>zbog</u> magle.	

2.HJ.3.1.2. Poznae pojmove jednojezičnosti i višejezičnosti (i poznaje jezične prilike u Srbiji); razlikuje narječja hrvatskoga jezika na osnovi njihovih osnovnih obilježja¹; tumači, obrazlaže i prosuđuje na temelju činjenica i dokaza (argumenata).

1 – Zna osnovna obilježja hrvatskih narječja (oblik upitno-odnosne zamjenice za neživo, refleks glasa jata i važnije alijetetne značajke) i prema tome zna odrediti narječje kojim je pisan određeni tekst.

Zadatak 14.

2.HJK.3.1.3.	Napredna razina
Zaokruži slovo ispred riječi koja pripada kajkavskomu narječju. a) mleko b) rič c) pjevati d) zač	
Rješenje a) mleko	

2.HJK.3.1.3. Ima detaljnija znanja o morfologiji i tvorbi riječi u hrvatskome standardnom jeziku; rastavlja riječ na tvorbene morfeme u složenijim primjerima; imenuje tvorbene morfeme u složenijim primjerima.

Zadatak 15.

2.HJK.3.1.3.	Napredna razina
Što je osnovna riječ imenice <i>sustanar</i> ?	
Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.	
e) stan f) stanar g) sustan h) sustanar	
Rješenje	
b) stanar	

2.HJK.3.1.4. Ima detaljnija znanja o uporabi padeža i glagolskih oblika¹; analizira sve vrste rečenice (jednostavne, nezavisno složene, zavisno složene)²; poznaje različita rješenja koja se odnose na sročnost.

1 – Zna osnovna značenja padeža. Na učestalim primjerima razlikuje apsolutnu i relativnu uporabu glagola (primjerice prezentom se može izraziti prava sadašnjost što je njegova apsolutna uporaba ili svezremenost, habitualnost, predbuduća i buduća radnja u njegovoj relativnoj uporabi).

2 – Razlikuje jednostavnu neproširenu od jednostavne proširene rečenice. U složenim rečenicama zna odrediti predikate, rečeničnu granicu, veznik i vrstu rečenice. U zavisno složenim rečenicama zna odrediti glavnu i zavisnu surečenicu.

Zadatak 16.

2.HJK.3.1.4.	Napredna razina
Odredi značenje podcrtanoga genitiva u rečenici.	
Od oblaka ne vidimo <u>sunca</u> .	
Zaokruži slovo ispred točnoga odgovora.	
a) dijelni genitiv b) slavenski genitiv c) ablativni genitiv	
Rješenje	
b) slavenski genitiv	

2.HJK.3.1.5. Ima osnovna znanja o rječnicima¹ i strukturi rječničkoga članka.

1 – Zna osnovne vrste rječnika (jednojezični rječnik, dvojezični rječnik, višejezični rječnik, rječnik stranih riječi, enciklopedijski rječnik, specijalizirani rječnici).

Zadatak 17.

2.HJK.3.1.5.	Napredna razina
Poveži rječnike s njihovim autorima.	
<i>Gazophylacium</i>	Juraj Habdelić
<i>Dictionar ili reči slovenske</i>	Faust Vrančić
<i>Blago jezika slovinskoga</i>	Ivan Belostenec
<i>Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum</i>	Jakov Mikalja
Rješenje	
<i>Gazophylacium</i> – Ivan Belostenec	
<i>Dictionar ili reči slovenske</i> – Juraj Habdelić	
<i>Blago jezika slovinskoga</i> – Jakov Mikalja	
<i>Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum</i> – Faust Vrančić	

2.2. Područje KNJIŽEVNOST

2.2.1. Opći osvrt na ostvarenost učenja u području Književnosti

Književnost oduvijek zauzima posebno mjesto u životu čovjeka, a njezino mu proučavanje omogućuje bolje razumijevanje njegova mjesta u svijetu. Zahvaljujući književnosti, čovjek se upoznaje sa zakonitostima u ljudskome društvu i pomaže mu da što bolje razumije ljudsku, a time i vlastitu narav.

Zasnovana na jeziku, književnost otkriva i identitet te značajke jezika, ali i oblikuje kulturno-umjetnički identitet ljudske povijesti. Tumačiti i razumijevati (nacionalne i svjetske) književnosti znači produbljivati osobnu, kulturnu, društvenu i umjetničku orijentaciju u svijetu.

Razumjeti mjesto hrvatske književnosti u europskim književnim okvirima znači razumjeti naše mjesto unutar europske kulture i civilizacijskih tijekova, i to od srednjega vijeka do danas.

Proučavanje književnosti odvija se u najužem dodiru s drugim humanističkim, ali i egzaktnim disciplinama. Dovodeći, u tumačenju književnoga djela, teorijska dostignuća lingvistike, psihologije, filozofije, teologije, povijesti, sociologije, kulturologije, ali i egzaktnih znanosti, učenik upoznaje kompleksnu narav književnoga stvaralaštva. Kako bi razumio svoje mjesto u svemiru, književnost osmišljava i ostale izraze ljudskoga uma i duha.

Proučavanje književnosti refleksivno je i intuitivno pronicanje u književno djelo. Opći standardi postignuća cilj su srednjoškolskoga obrazovanja i podrazumijevaju stjecanje funkcionalnoga znanja, ovladavanje vještinama, razvijanje sposobnosti i učeničko formiranje stavova i vrijednosti u okvirima proučavanja književnosti:

- konstruktivno i kreativno razumijevanje i tumačenje;
- analitičko, argumentirano, problemsko, sintetičko, interpretativno i kritičko mišljenje;
- ovladavanje estetskim, društvenim, odgojnim, moralnim, komunikacijskim vještinama;
- uporaba različitih književnoteorijskih i humanističkih metodologija;
- usvajanje i uporaba književnoteorijskoga pojmovnoga aparata;
- spoznaja uloge i mjesta (hrvatske, svjetske) književnosti u kontekstu umjetnosti, kulture i povijesti;
- spoznaja o značenju očuvanja književne baštine i književne kulture;
- razvijanje čitalačkoga iskustva i tehnike čitanja kao zalag općehumanističkih kompetencija i ciljeva čitanja i razumijevanja;
- spoznaja i poštovanje općeljudskih kulturnih vrijednosti;
- stjecanje kulturnoga identiteta (nacionalnoga, europskoga, globalnoga);
- spoznaja značaja književnosti za formiranje jezičnoga, literarnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta.

Razumijevajući književnost, učenik razumijeva i samoga sebe te ovladava svijetom oko sebe. Razumjeti književnost moguće je raznim teorijskim metodama koje su znanost o književnosti i teorija književnosti razvile u smislu općih shema i posebnih procedura za analitičko, sintetičko i interpretativno tumačenje književnosti. Deduktivno i induktivno, intuitivno i racionalno, istraživačke i interaktivne književne metode teorijski usmjeravaju pozornost raznim aspektima književnosti: poetičkom, književnopovijesnom, psihološkom, ontološkom, lingvističkom, recepcijskom, kulturnom. Kako jezik postoji u književnom djelu, kako se organizira književno djelo, kako se čita, kako se povijest, humanitet i kultura prelamaju u književnome djelu, problemi žanra, diskursa (...) – samo su neka od znanja koja učenik usvaja i koja mu omogućavaju kreiranje vlastita kulturnoga identiteta.

Tumačenje i čitanje književnosti učeniku omogućava sagledavanje vlastita nacionalnoga identiteta u suvremenome multikulturalnome društvu, kao i razvoj suvremenoga humanizma te tako prerasta razne rodne, rasne, etničke i kulturne predrasude.

2.2.2. Komentari uz standarde u području Književnosti

STANDARD 1. Opći osvrt na standard

Ovim standardom definiraju se okvir, slojevitost i složenost doživljajnog, kreativnog i kritičkoga čitanja i tumačenja djela.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.1. Pozna je autore i djela iz obveznog školskog programa i smješta ih u osnovne književne kontekste (stvaralački kontekst i književnopovijesni kontekst).

Očekuje se da će učenik znati precizno odrediti autora djela na temelju njegova naslova te parafrazirana sadržaja ulomka. Učenik treba znati odrediti razdoblje kojemu djelo pripada i obilježja toga književnopovijesnoga razdoblja (naziv, vrijeme, predstavnike, osnovne poetičke osobine).

Srednja razina

2.HJK.2.2.1. Izražava svoje mišljenje i obrazlaže svoj kritički stav o književnome tekstu na temelju čitateljskoga iskustva i znanja o svijetu; analizira i interpretira književni tekst s obzirom na doživljaj pročitana djela, tematsko-motivski sloj, kompoziciju, likove, tehnike pripovijedanja, idejni sloj, jezično-stilske karakteristike.

Očekuje se da učenik iznese subjektivni i objektivni doživljaj djela, odredi osnovne i sporedne teme i motive, prepozna je vrste karakterizacije likova i vrste pripovjedača, određuje kompozicijske dijelove i prepozna je stilsko-izražajna sredstva te tumači njihovu ulogu u djelu.

Napredna razina

2.HJK.3.2.1. Čita, doživljava i samostalno tumači književnoumjetnička i književnoznanstvena djela iz obveznog školskog programa, kao i dodatne (izborne) i fakultativne književnoumjetničke i književnoznanstvene tekstove; tijekom interpretacije pouzdano koristi stečena znanja o stvaralačkom opusu autora i književnopovijesnom kontekstu.

Očekuje se da je učenik savladao zahtjeve osnovne i srednje razine te da ih primjenjuje samostalno i na djelima koja nisu propisana u obveznome školskome programu, nego i u njegovu izbornom dijelu.

STANDARD 2. Opći osvrt na standard

Ovim standardom razlikuju se stupnjevi učenikova ovladavanja književnoteorijskom terminologijom i njegove sposobnosti njezine primjene u interpretaciji.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.2. Pozna je književnoteorijsku terminologiju i dovodi je u funkcionalnu vezu s primjerima iz književnih¹ i neknjiževnih² tekstova predviđenih programom.

Na osnovnoj razini učenik na osnovi primjera književnih i neknjiževnih tekstova prepoznaje te pravilno književnoteorijski imenuje pojmove koji su primjerom prikazani. Također, učenik za svaki književnoteorijski termin treba znati navesti jednostavniji primjer.

Srednja razina

2.HJK.2.2.2. Pozna je književnoteorijsku terminologiju i književnoteorijska znanja prikladno primjenjuje u tumačenju književnih djela predviđenih programom.

¹ Književni tekstovi obuhvaćaju književnoumjetničke i književnoznanstvene tekstove.

² Pod neknjiževnim tekstovima podrazumijevaju se tekstovi iz znanosti o jeziku i znanosti o književnosti, popularnoznanstveni tekstovi iz ovih područja i, po potrebi, tekstovi iz medija i drugih izvora pogodnih za obradu gradiva iz predmeta Hrvatski jezik i književnost.

Na srednjoj razini učenik pravilno imenuje književnoteorijske pojmove i primjenjuje ih prilikom analize djela.

Napredna razina

2.HJK.3.2.2. Vlada književnoteorijskom terminologijom i teorijska znanja primjenjuje u tumačenju književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela koja su predviđena školskim programom i drugih djela koja nisu predviđena školskim programom.

Na naprednoj razini učenik je samostalan u interpretaciji djela te tumačenju književnoteorijskih pojmova, kao i njihovu otkrivanju u književnim djelima.

STANDARD 3. Opći osvrt na standard

Ovim standardom od učenika se očekuje korištenje književnoteorijskih i književnopovijesnih znanja te njihovo povezivanje u raznim metodama pristupa književnosti.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.3. U tumačenju književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela razlikuje njihovu unutarnju i vanjsku strukturu.

Učenik razlikuje unutarnju i vanjsku kompoziciju u svim književnim rodovima:

- lirika: strofa, stih, rima, motivi;
- epika: poglavlja, ulomci, uokvirena kompozicija, prstenasta struktura, uvod, zaplet, vrhunac, rasplet;
- drama: činovi i prizori, uvod, zaplet, vrhunac, rasplet.

Srednja razina

2.HJK.2.2.3. Prepoznaje utjecaje društvenopovijesnoga i kulturnoga konteksta na književni tekst; razlikuje metode unutarnjega i vanjskoga pristupa u interpretaciji književnoumjetničkoga i književnoznanstvenoga djela i primjenjuje ih prilikom razumijevanja i tumačenja.

Učenik uspoređuje djela po književnopovijesnim razdobljima na temelju socijalnih i biografskih okolnosti autora i djela, tehnika pripovijedanja (unutarnji monolog, struja svijesti), prepoznaje intertekstualnost i njegovo značenje za razumijevanje djela.

Napredna razina

2.HJK.3.2.3. U procesu tumačenja književnoumjetničkoga i književnoznanstvenoga djela, odabire, primjenjuje i kombinira odgovarajuće metode unutarnjega i vanjskoga pristupa.

Učenik zna na temelju teksta odabrati najbolju metodu i/ili kombinaciju metoda u vanjskome i unutarnjemu pristupu tumačenja književnoumjetničkoga i književnoznanstvenoga teksta.

STANDARD 4. Opći osvrt na standard

Ovim standardom tumače se osnovna poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja djela, što omogućava analizu obveznih i izbornih djela, njihovu sintezu te interpretaciju.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.4. Uočava i primjerima potkrepljuje osnovna poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnih djela iz obvezne školske lektire.

Učenik prepoznaje poetičke osobine (rodove, vrste, kompozicija, karakterizaciju likova, pripovjedne tehnike...), jezične osobine (ulogu interpunkcije, vrednote govorenoga jezika), estetske osobine (stilska izražajna sredstva, pjesnički jezik), strukturne osobine (kompozicijske dijelove).

Srednja razina

2.HJK.2.2.4. Uočava i objašnjava poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela unutar školske lektire; procjenjuje strukturiranost i koherentnost složenijega književnoznanstvenog teksta (autobiografije, biografije,

memoara, dnevnika, pisma, putopisa), jasnoću i preciznost izloženih ideja; uočava stilske postupke u književnoumjetničkome i književnoznanstvenome tekstu; procjenjuje koliko određena obilježja teksta utječu na njegovo razumijevanje i doprinose tumačenju značenja teksta.

Koristeći poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja, učenik procjenjuje njihov utjecaj na razumijevanje i tumačenje cjelokupnoga teksta (stilske figure, simbolika motiva, izbor riječi).

Napredna razina

2.HJK.3.2.4. Uočava i tumači poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih tekstova predviđenih školskom lektinom kao i tekstova izvan školskoga programa; procjenjuje i uspoređuje stilske postupke u navedenim vrstama tekstova.

Komparacijom poetičkih, jezičnih, estetskih i strukturnih obilježja učenik samostalno uočava njihovu ulogu u tumačenju književnoumjetničkih i književnoznanstvenih tekstova.

STANDARD 5. Opći osvrt na standard

Ovim standardom očekuje se da učenik razumije književnost kao jedan od diskursa i uspoređuje ju s njima, shvaća njezinu povezanost s ostalim diskursima (negativnost, fikcionalnost, estetsko oblikovanje). Također, uočava se prisutnost neknjiževnih diskursa u književnosti (psihološkoga, historioškoga, medicinskoga, sociološkoga).

Osnovna razina

2.HJK.1.2.5. Uočava osnovne osobine književnosti kao diskursa i razlikuje ju u odnosu s ostalim društvenim diskursima.

Učenik razlikuje osobine književnoga diskursa (narativnost, poetsku funkciju jezika, fikcionalnost, subjektivnost, ritmičnost).

Srednja razina

2.HJK.2.2.5. Razumije osnovne elemente književnosti kao diskursa u odnosu na ostale društvene diskurse (npr. prisustvo/odsustvo pripovjedača, pripovjedne postupke, odnos povijesnoga i fiktivnoga itd.).

Učenik uspoređuje književni diskurs sa znanstvenim diskursima i tekstovima raznih stilova na temelju njihovih obilježja.

Napredna razina

2.HJK.3.2.5. Objašnjava osnovne elemente književnosti kao diskursa (uspoređuje npr. prisustvo/odsustvo pripovjedača, pripovjedne postupke, odnos povijesnoga i fiktivnoga) u odnosu na ostale društvene diskurse i ta saznanja upotrebljava pri tumačenju književnih djela.

Učenik prepoznaje i tumači funkciju drugih diskursa u književnome diskursu koji doprinose slojevitosti djela i hibridnosti žanrova.

STANDARD 6. Opći osvrt na standard

Ovaj standard zahtijeva od učenika književnopovijesnu i poetičku kontekstualizaciju.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.6. Navodi osnovna književnopovijesna i poetička obilježja stilskih epoha, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti i povezuje ih s djelima i piscima iz obvezne lektire predviđene školskim programom.

Na temelju obveznih književnih djela učenik upoznaje obilježja književnopovijesnih i stilskih epoha, smjerova i škola te ih povezuje s njihovim predstavnicima.

Srednja razina

2.HJK.2.2.6. Prilikom tumačenja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela iz školskoga programa primjenjuje znanja o osnovnim književnopovijesnim i poetičkim obilježjima stilskih epoha, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti.

Koristeći stečena znanja koja zahtijeva osnovna razina, učenik produbljuje tumačenje djela stavljajući ga u kontekst književnopovijesnoga razdoblja i poetike kojoj pripada.

Napredna razina

2.HJK.3.2.6. Prilikom tumačenja i vrednovanja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela primjenjuje i uspoređuje književnopovijesna i poetička obilježja stilskih epoha, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti.

Učenik je samostalan u prepoznavanju i tumačenju obilježja poetika te književnopovijesnih razdoblja tekstova izvan školskoga programa.

STANDARD 7. Opći osvrt na standard

Ovaj standard zahtijeva od učenika uočavanje problema u književnome djelu i njegovu argumentaciju temeljenu na čitateljskome i osobnome iskustvu.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.7. Analizira izdvojene probleme u književnom djelu i zna ih argumentirati lingvometodičkim predloškom.

Učenik, uz pomoć nastavnika, uočava i izdvaja osnovni problem književnoga djela te ga potkrepljuje primjerima iz teksta.

Srednja razina

2.HJK.2.2.7. Samostalno uočava i analizira probleme u književnom djelu i sposoban je dokazima potkrijepiti svoje stavove na temelju lingvometodičkoga predloška.

Učenik samostalno uočava i izdvaja osnovni problem književnoga djela te ga potkrepljuje primjerima iz teksta.

Napredna razina

2.HJK.3.2.7. Samostalno uočava i tumači probleme i ideje u književnom djelu i svoje je stavove sposoban potkrijepiti dokazima na temelju lingvometodičkoga predloška i literarno-filološkoga konteksta.

Učenik samostalno uočava, izdvaja i tumači osnovni problem književnoga djela te ga potkrepljuje primjerima iz teksta.

STANDARD 8. Opći osvrt na standard

Ovaj standard zahtijeva od učenika korištenje dodatne literature (književnopovijesne, kritičke, teorijske).

Osnovna razina

2.HJK.1.2.8. Koristi preporučenu dodatnu literaturu (književnopovijesnu, kritičku, teorijsku) i dovodi je u vezu s književnim tekstovima predviđenim programom.

Učenik treba biti sposoban izdvojiti ključne informacije koristeći različite strategije čitanja.

Srednja razina

2.HJK.2.2.8. Aktivno koristi preporučenu i dodatnu literaturu (književnopovijesnu, kritičku, teorijsku) u tumačenju književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela predviđenih programom.

Učenik treba biti sposoban samostalno pronaći i iščitavati dodatnu literaturu te prikupljene informacije koristiti u rješavanju različitih problema i u tumačenju djela iz školskoga programa.

Napredna razina

2.HJK.3.2.8. U tumačenju književnoga djela kritički koristi preporučenu i samostalno izabranu dodatnu literaturu (književnopovijesnu, kritičku, teorijsku).

Učenik provjerava izvore informacija i vrijednuje ih. Od učenika se očekuje uporaba složenije literature, uspoređivanje različitih izvora i samostalno pretraživanje različitih baza podataka.

STANDARD 9. Opći osvrt na standard

Ovaj standard ispituje razinu usvojenosti čitalačkih navika i razumijevanje uloge književnosti u formiranju jezičnoga, kulturnoga, literarnoga i nacionalnoga identiteta.

Osnovna razina

2.HJK.1.2.9. Na temelju djela hrvatske i svjetske književnosti oblikuje čitalačke navike i znanja; razumije ulogu čitanja u tumačenju književnoga djela i u formiranju jezičnoga, literarnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta.

Učenik razumije ulogu i važnost književnosti u svakodnevnome životu, u društvenim promjenama kroz povijest i shvaća književnost kao odgovor na kontekst u kojemu nastaje. Prepoznaje važnost čitanja za razvijanje osobnoga identiteta.

Srednja razina

2.HJK.2.2.9. Na temelju djela hrvatske i svjetske književnosti razvija čitalačke vještine, sposobnosti i znanja koje su od značaja za tumačenje i vrednovanje raznih književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela i za razvijanje jezičnoga, literarnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta; ima izgrađen čitateljski ukus svojstven kulturnu i obrazovanu čovjeku; samostalno odabire književni tekst za čitanje i kritički procjenjuje svoje stavove i vrijednosti vezane uz čitanje; stvaralački se izražava prema vlastitom interesu potaknut čitateljskim iskustvima.

Na temelju širokoga čitateljskoga iskustva koji zahtijeva osnovna razina, učenik je na srednjoj razini sposoban samostalno birati književne tekstove na temelju svojih afiniteta. Prepoznaje čitateljsko iskustvo, oblikuje estetski doživljaj djela.

Napredna razina

2.HJK.3.2.9. Na temelju djela hrvatske i svjetske književnosti (u obveznom i vlastitom izboru) i dodatne literature širi čitalačka znanja, primjenjuje strategije čitanja koje su usuglašene s tipom književnoga djela i s čitalačkim ciljevima (doživljaj, istraživanje, stvaralaštvo); razvija jezični, literarni, kulturni i nacionalni identitet.

Postojeća čitateljska znanja i iskustva učenik obogaćuje samostalnim izborom tekstova, ali i dodatne literature koja produbljuje njegov doživljaj književnoga teksta te ga potiče na istraživanje i stvaralaštvo. Zahvaljujući tomu razumije ulogu književnosti u društvu i povezuje književnost s ostalim umjetnostima i kulturnim dostignućima.

2.2.3. Primjeri zadataka

Zadatak 1.

2.HJK.1.2.1. Pozna je autore i djela iz obveznoga školskog programa i smješta ih u osnovne književne kontekste (stvaralački kontekst i književnopovijesni kontekst).	Osnovna razina
Tko je autor sljedećih stihova? <i>Jur nijedna na svit vila lipotom se već ne slavi, jer je hvale sve skupila vila ka mi sarce travi. Ni će biti ni ke bila, Njoj takmena ka se pravi. Lipotom se već ne slavi jur nijedna na svit vila.</i>	
Odgovor: _____	
Rješenje	
Hanibal Lucić	

Zadatak 2.

2.HJK.1.2.2. Pozna je književnoteorijsku terminologiju i dovodi je u funkcionalnu vezu s primjerima iz književnih ¹ i neknjiževnih ² tekstova predviđenih programom. ¹ Književni tekstovi obuhvaćaju književnoumjetničke i književnoznanstvene tekstove. ² Pod neknjiževnim tekstovima podrazumijevaju se tekstovi iz znanosti o jeziku i znanosti o književnosti, popularno-znanstveni tekstovi iz ovih područja i, po potrebi, tekstovi iz medija i drugih izvora pogodnih za obradu gradiva iz predmeta Hrvatski jezik i književnost.	Osnovna razina
Pročitaj ulomak iz romana <i>Krik i bijes</i> Williama Faulknera i prepoznaj na kojoj se književnoj tehnici temelji pripovijedanje. „Tada je ušao miris kozje krvi. Čim sam utnuo svjetlo i pokušao ići spavati taj bi miris počeo ulaziti u sobe u valovima koji su postajali sve veći i veći dok ne bih morao početi drhtati da bih uopće dobio zraka dok ne bih morao ustati i početi tapkati po sobi kao nekada kad sam bio malen dječak <i>ruke umiju vidjeti u duhu dotaći oblikovati nevidljiva vrata Vrata sada ruke ne umiju ništa vidjeti</i> Moj je nos vidio benzin, prsluk na stolu, vrata. Hodnik je bio još prazan nije bilo svih onih koraka žalosnih pokoljenja koja su tražila vodu.“	
Zaokruži slovo ispred književnih tehnika koje uočavaš u ulomku.	
a) struja svijesti b) dijalog c) automatsko pisanje d) pripovijedanje e) opisivanje	
Rješenje	
a) c)	

Zadatak 3.

2.HJK.1.2.4. Uočava i primjerima potkrepljuje osnovna poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnih djela iz obvezne školske lektire.	Osnovna razina
Zaokruži slova ispred poetičkih obilježja koja prepoznaješ u pjesmi <i>Notturmo</i> Antuna Gustava Matoša.	
Notturmo	
Mlačna noć; u selu lavež; kasan Ćuk il netopir; Ljubav cvieća — miris jak i strasan Slavi tajni pir.	
Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan Kao srebrn vir; Teške oči sklapaju se na san, S neba rosi mir.	
S mrkog tornja bat Broji pospan sat, Blaga svjetlost sipi sa visina;	
Kroz samoću, muk, Sve je tiši huk: Željeznicu guta već daljina.	
a) sonet b) slobodan stih c) ukrštena i parna rima d) parna i nagomilana rima e) asonanca i aliteracija f) ljubavna lirska pjesma g) oksimoron h) socijalna lirska pjesma	
Rješenje	
a), c), e)	

Zadatak 4.

2.HJK.1.2.6. Navodi osnovna književnopovijesna i poetička obilježja stilskih epoha, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti i povezuje ih s djelima i piscima iz obvezne lektire predviđene školskim programom.		Osnovna razina
Poveži autore i djela s ponuđenim književnopovijesnim razdobljima kojima pripadaju – tako što ćeš upisati odgovarajući broj u polje ispred imenovanog djela. Jedno djelo ne pripada nijednom od ponuđenih razdoblja.		
Friedrich Schiller, <i>Razbojnici</i>	_____	1. barok
Gustave Flaubert, <i>Gospođa Bovary</i>	_____	2. klasicizam
Ivan Gundulić, <i>Osman</i>	_____	3. romantizam
Jean Racine, <i>Fedra</i>	_____	4. realizam
Miroslav Krleža, <i>Balade Petrice Kerempuha</i>	_____	
Rješenje		
Friedrich Schiller, <i>Razbojnici</i>	3	
Gustave Flaubert, <i>Gospođa Bovary</i>	4	
Ivan Gundulić, <i>Osman</i>	1	
Jean Racine, <i>Fedra</i>	2	

Zadatak 5.

2.HJK.1.2.9. Na temelju djela hrvatske i svjetske književnosti oblikuje čitateljske navike i znanja; razumije ulogu čitanja u tumačenju književnoga djela i u formiranju jezičnoga, literarnoga, kulturnoga i nacionalnoga identiteta.	Osnovna razina
Pročitaj ulomak iz romana <i>U registraturi</i> Ante Kovačića pa odgovori na pitanje. (...) Hm, nijeste vi mene slušali... Kada su nam onoga adrapovca¹ školnika², golišava prtena bijelonju, svraku u kaputu, naslali ovamo i objesili o vrat, rekao sam ja: „Potjerajmo ga vilama i motikama, pa se neće lje ni jednome više računati u naše brdine nositi Antikrstovo evanđelje: čitanje i pisanje! Čitaj i piši ti vragu i njegovoj materi a ne mi seljaci! Zar ne imamo dosta gospode za te čarolije? Pa šta ćemo s gospodom kad budemo mi svi znali čitati i pisati? Ako bi tikve same rasle i rodile, zar bismo mi trebali orati, kopati i gnojiti! He? A gospode treba da bude: tako bar prodikuje naš župnik.” A čim si me ti počastio? Bolje da si zadudao u svoj oguljeni bajs. „Ti si stara zvekasta kvrga-glava – moj kanoniče! Hoće nam se baš tamnice i vucarenja po sudovima! Poslao ga zakon, a zakon je od Boga!” – mudrovao si ti i uza te ostali. Na, sad ga imaš! Upisali moja dva i tvoga Ivicu! Sada pripni na svoj stari bajs kravicu plavku neka je na pašu po međašima on vuče mjesto Ivice. A Ivica će biti gospodin. Samo se žuri da mu kupiš tursku lulu da se u njoj izvali, a kroz kamiš noge pruži! He! – uščavrljao se susjed Kanonik, pušuci u zrak, dok su mu rumene nosnice zlobno titrale na mene kano da će opet: „Ej, Zgubidane”... Ante Kovačić, <i>U registraturi</i> ¹ odrpanac ² učitelj ³ usuditi se O čemu govori kanonik u polaznome tekstu? a) o nepotrebnosti obrazovanja b) o primitivnosti ljudi c) o važnosti poljoprivrede d) o župnikovoj propovijedi Rješenje a) o nepotrebnosti obrazovanja	

Zadatak 6.

2.HJK.2.2.1. Izražava svoje mišljenje i obrazlaže svoj kritički stav o književnom tekstu na temelju čitateljskoga iskustva i znanja o svijetu; analizira i interpretira književni tekst s obzirom na doživljaj pročitana djela, tematsko-motivski sloj, kompoziciju, likove, tehnike pripovijedanja, idejni sloj, jezično-stilske karakteristike.	Srednja razina
Pozorno pročitaj pjesmu <i>Jesenje veče</i> Antuna Gustava Matoša. Jesenje veče Olovne i teške snove snivaju Oblaci nad tamnim gorskim stranama; Monotone sjene rijekom plivaju, Žutom rijekom među golim granama. Iza mokrih njiva magle skrivaju Kućice i toranj; sunce u ranama Mre i motri, kako mrke bivaju Vrbe, crneći se crnim vranama. Sve je mračno, hladno; u prvom sutonu Tek se slute ceste, dok ne utonu U daljine slijepe ljudskih nemira. Samo gordi jablan lisjem suhijem Šapće o životu mrakom gluhijem Kao da je samac usred svemira. Interpretiraj pjesmu tako što ćeš istaknuti: - osobni doživljaj pjesme - tematsko-motivski sloj - najmanje dva jezično-stilska aspekta koji doprinose zvukovnom sloju pjesme Odgovor: _____ _____ _____ _____ _____	
Rješenje Osobni doživljaj pjesme – Prihvaća se svaki odgovor u kojemu se doživljaj čitatelja stvara uvidom u simboliku pjesme, povezanost ugođaja koji nastaje opisom pejzaža sa simbolikom pjesme. Tematsko-motivski sloj – Tema se odnosi na večernji pejzaž koja se razvija nizanjanjem motiva večeri, njiva, grana, a na kraju se ističe motiv jablana koji postaje simbolom izdvojena pojedinca i pjesnika. Dominiraju epiteti koji naglašavaju monotonost i izumiranje prirode. Jezično-stilski aspekti – Prihvatljivi su odgovori koji ističu ponavljanje glasova (asonanca i aliteracija), rimu, izbor knjiških leksema u posljednjoj strofi (<i>lisjem suhijem, mrakom gluhijem</i>) koji ističu izdvajanje motiva jablana.	

Zadatak 7.

2.HJK.2.2.2. Pozna je književnoteorijsku terminologiju i književnoteorijska znanja prikladno primjenjuje u tumačenju književnih djela predviđenih programom.	Srednja razina
Pozorno pročitaj pjesmu <i>Balada iz predgrađa</i> Dobriše Cesarića. Balada iz predgrađa ... I lije na uglu petrolejska lampa Svjetlost crvenkastožutu Na debelo blato kraj staroga plota I dvije, tri cigle na putu. I uvijek ista sirotinja uđe U njezinu svjetlost iz mraka, I s licem na kojem su obično brige Pređe je ù par koráka. A jedne večeri nekoga nema, A moro bi proć; I lampa gori, I gori u magli, I već je noć. I nema ga sutra, ni prekosutra ne, I vele da bolestan leži, I nema ga mjesec, i nema ga dva, I zima je već, I sniježi... A prolaze kao i dosada ljudi, I maj već miriše – A njega nema, i nema, i nema, I nema ga više... I lije na uglu petrolejska lampa Svjetlost crvenkastožutu Na debelo blato kraj staroga plota I dvije, tri cigle na putu. Dobriša Cesarić Zaokruži slovo ispred točnog odgovora. Kojim su stihovima iskazani socijalni motivi? a) <i>Na debelo blato kraj staroga plota</i> <i>I dvije, tri cigle na putu.</i>	

- b) *I lampa gori,
I gori u magli,
I već je noć.*
- c) *I lije na uglu petrolejska lampa
Svjetlost crvenkastožutu*
- d) *A njega nema, i nema, i nema,
I nema ga više...*

Rješenje

- a) *Na debelo blato kraj staroga plota
I dvije, tri cigle na putu.*

Zadatak 8.

2.HJK.2.2.3. Prepoznaje utjecaje društvenopovijesnoga i kulturnoga konteksta na književni tekst; razlikuje metode unutarnjega i vanjskoga pristupa u interpretaciji književnoumjetničkoga i književnoznastvenoga djela i primjenjuje ih prilikom razumijevanja i tumačenja.	<i>Srednja razina</i>
Pozorno pročitaj izabrane dijelove pjesme <i>Eli! Eli! Lamâ azâvtani?! Silvija Strahimira Kranjčevića</i>. Na Golgoti je umro – a za kog je izdano? Je l' pala žrtva ova il kasno ili rano? Na Golgoti je umro i svijet za to znade, Al od te žrtve davne još ploda ne imade. A krv je tekla mnoga i srce tu je stalo Što nikad nije više onako zakucalo... I vjekovi su prošli daleki, strašni, crni, Osušila se krvca i suha još se skvrni. Prošetala se povijest u sramotničkoj halji, I što smo nebu bliži, sve od neba smo – dalji! Silvije Strahimir Kranjčević, <i>Eli! Eli! Lamâ azâvtani?!</i> Dopuni rečenicu. Pjesma <i>Eli! Eli! Lamâ azâvtani?! Silvija Strahimira Kranjčevića</i> nastala je u književnome razdoblju koje nazivamo _____.	
Rješenje	
realizam	

Zadatak 9.

2.HJK.2.2.4. Uočava i objašnjava poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela unutar školske lektire; procjenjuje strukturiranost i koherentnost složenijega književnoznanstvenog teksta (autobiografije, biografije, memoara, dnevnika, pisma, putopisa), jasnoću i preciznost izloženih ideja; uočava stilske postupke u književnoumjetničkom i književnoznanstvenom tekstu; procjenjuje koliko određena obilježja teksta utječu na njegovo razumijevanje i doprinose tumačenju značenja teksta.	Srednja razina
Pročitaj ulomak iz romana <i>U registraturi</i> Ante Kovačića i odgovori na pitanja. Registar strignu obrvama i smiri se buka. - Prije pako - nastavi životopis - negoli vam počnem otkrivati samoga sebe, obećajte mi već radi časti registratora da me nećete prekidati. - Nećemo! Nećemo! Počnite samo, da čujemo! - vikahu najjače oni koji baš netom prekidahu govornika. - Za to skrbim ja! - zaori uvrijeđeni Registar - Mir! Govornika molim da nastavi svoju povijest. I zavlada grobna tišina. A. Čiju će povijest ispričati životopis? Odgovor: _____ B. U kakvoj su vezi naslov i kompozicija romana <i>U registraturi</i>? Odgovor: _____	
Rješenje	
A. Životopis će pripovijedati povijest glavnog lika Ivice Kičmanovića. B. Roman ima uokvirenu kompoziciju, radnja počinje i završava u registraturi gdje životopis Ivice Kičmanovića pripovijeda događaje u romanu.	

Zadatak 10.

2.HJK.2.2.6. Prilikom tumačenja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela iz školskoga programa primjenjuje znanja o osnovnim književnopovijesnim i poetičkim obilježjima stilske epohe, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti.	Srednja razina
Pročitaj ulomak iz predgovora romana <i>Zlatarovo zlato</i> Augusta Šenoje i odgovori na pitanje. Iznosim pred tebe, prijatelju hrvatske knjige, malenu sliku burne naše davnine. Nadam se da će ti mila biti, jer je naša, nadam se da ćeš i mojemu peru oprostiti gdje je pogriješilo, jer da je peru bilo toliko vještine koliko je bilo ljubavi za našu stvar, knjiga bi ova bila bez prigovora. O tom je tebi suditi. Nu, ne mogu da ti ne dokažem kako je knjiga postala. Premećući u arhivu grada Zagreba stare zaprašene hartije, u koje od sto godina nije bila ruka dirnula, naidoh i na ljutu i krvavu pruću među silnim podbanom Gregorijancem i građanima zagrebačkim. Starina Krčelić znao je za tu pravdu, al nije joj znao za razlog. A ja otresu prašinu, i eto pred mojim očima crno na bijelom zašto se podban i Zagreb razvadiše i zašto da je silni velikaš pao. Eto ti gotove pripovijetke, viknuh radostan i naoštih pero. Stao sam slagati listine, čitati i čitati do zlovolje. Kupio sam ovdje, kupio ondje, prebiraio zapisnike, račune, učio knjige i stare i nove. Kopao sam da iskopam ruševine staroga Zagreba, kopao da uskrisim iz groba stare Hrvate kakvi bijahu u zboru, u domu, na bojištu. I pomože bog. U duši mojoj oživješe davne slike, ja sam ih skupio, nacrtao, i evo ih pred tobom, štioče dragi.	

Koji postupak realističke poetike u književnosti prepoznaješ u ulomku?
Odgovor: _____
Rješenje
Prihvatljivi odgovori: prikupljanje povijesnih podataka, objektivnost

Zadatak 11.

2.HJK.2.2.7. Samostalno uočava i analizira probleme u književnom djelu i sposoban je dokazima potkrijepiti svoje stavove na temelju lingvometodičkoga predloška.	Srednja razina
Pročitaj ulomak iz 3. čina drame <i>Tri sestre</i> Antona Pavloviča Čehova i odgovori na pitanja. IRINA: (<i>iza pregrade</i>) Olja! Tko to kuca o pod? OLGA: To je doktor Ivan Romanič. Pijan je. IRINA: O, kakva nemirna noć! (<i>Stanka.</i>) Olja! (<i>Izviruje iza pregrade:</i>) Jesi li čula? Brigada odlazi od nas, premještaju je nekamo daleko. OLGA: To su samo glasovi. IRINA: Tada ćemo ostati sami... Olja! OLGA: No? IRINA: Mila, draga, ja poštujem baruna, ja ga cijenim, on je krasan čovjek, ja ću poći za nj, pristajem, samo hajdemo u Moskvu! Molim te, hajdemo! Nema ništa na svijetu ljepše od Moskve! Pođimo, Olja! Pođimo! (Zastor) Koja je simbolika lajtmotiva Moskve u drami? - čežnja za promjenom - želja za bijegom iz provincije - ispunjenje snova - želja za povratkom u prošlost. Obrazloženje: _____ Ako se ne slažeš ni s jednim od ponuđenih odgovora, navedi što misliš da Moskva simbolizira u drami <i>Tri sestre</i> i potkrijepi dokazima svoj odgovor.	
Rješenje Prihvatljivi su odgovori koji se temelje na tumačenju drame kao lirske i simbolističke drame. - Čežnja za promjenom – likovi izražavaju nezadovoljstvo svojim životima i kao jedini izlaz Irena vidi odlazak u Moskvu. - Želja za bijegom iz provincije – sestre osjećaju strah od toga da će ostati same nakon povlačenja brigade. Unutarnji osjećaji nezadovoljstva povezani su i s mjestom na kojemu se nalaze. - Nemogućnost ispunjenja snova – replika <i>U Moskvu!</i> ponavlja se kroz čitavu dramu, ali likovi nikad ne odlaze u nju, što simbolizira sukob između želja i stvarnosti. - Želja za povratkom u prošlost – nostalgija za prošlošću ogleda se u želji za povratkom u Moskvu iz koje se obitelj preselila prije 11 godina. Prihvatljiv je svaki drugi odgovor koji definira Moskvu kao lajtmotiv uz argumentaciju koja se temelji na modernističkome pogledu na pojedinca koji teži za ostvarenjem snova i suočava se sa sredinom koja to onemogućava.	

Zadatak 12.

2.HJK.3.2.2. Vlada književnoteorijskom terminologijom i teorijska znanja primjenjuje u tumačenju književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela koja su predviđena školskim programom i drugih djela koja nisu predviđena školskim programom.	<i>Napredna razina</i>
Na primjeru soneta Franca Prešerna objasni pojmove sonetni vijenac, majstorski sonet i akrostih. Poet tvoj nov Slovenac vijenac vije; Ranjena srca glas i tvoje hvale. I krv svog srca klicama su dale Mirisne, rosne ruže poezije. Iz kraja nisu, u kom sunce grije; Cjelova vrelih nikad nisu znale, Oko njih muk i hladne sjene pale, Vihor se ljuti stišao još nije! I uzdahom i suzom tek se brani. Jadna li cvijeća kao ovo moje, Usud ga mračni posred srca rani. Lišće je svelo, nestale su boje, Jasnog ti oka pogled im ne brani I buknuti će od ljepote svoje! Odgovor: _____	
Rješenje Sonetni vijenac čini ciklus od 15 soneta. Oni su međusobno povezani tako da se posljednji stih jednoga soneta ponavlja kao prvi stih idućega. Završni sonet zove se majstorski sonet i sastoji se od početnih stihova prvih 14 soneta. Akrostih se sastoji od prvih slova stihova i najčešće je to ime osobe kojoj je sonet posvećen (npr. PRIMICOVI JULIJI).	

Zadatak 13.

2.HJK.3.2.4. Uočava i tumači poetička, jezična, estetska i strukturna obilježja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih tekstova predviđenih školskom lektinom kao i tekstova izvan školskoga programa; procjenjuje i uspoređuje stilske postupke u navedenim vrstama tekstova.

Pozorno pročitaj ulomak iz djela *Kratki izlet* Antuna Šoljana.

Znam jedino da su me do ludila, do histeričnog drhtanja dovodili nagli ispadi, eksplozije panike, koje bi jedine bile u stanju da nas trgnu iz apatičnog tavorenja i bezvoljnog prihvatanja svega što nam se pružalo ili nametalo. Da li bi to iz nas naglo progovorili kakvi urođeni prenatalni užasi koje smo inače uspijevali potiskivati i kontrolirati jedino potpunim zatajivanjem duha, želja, sebe, nade, nekom vrstom samozaštite kakva je apatija? Koliko sam puta sažalijevao svoje drugove, mrzio i prezirao sebe što ne znamo ili ne možemo živjeti bez tih ekstrema, izvan tog kalupa krajnosti u koji smo se zatvorili, živjeti u jednom vedrom ekvilibriju¹, uz ohrabrujući oslonac razuma.

Antun Šoljan, *Kratki izlet*

¹ ravnoteža

Zadatak ima dva dijela:

- a) Prepiši prvu rečenicu iz pročitana ulomka *Kratki izlet* Antuna Šoljana tako da zvuči kao da je pripovijeda pripovjedač u 3. licu.

- b) Objasni kako na doživljaj teksta djeluje pripovjedač u 1. licu, a kako pripovjedač u 3. licu.

Rješenje

- a) Zna jedino da su ga do ludila, do histeričnog drhtanja dovodili nagli ispadi, eksplozije panike, koje bi jedine bile u stanju da ih trgnu iz apatičnog tavorenja i bezvoljnog prihvatanja svega što im se pružalo ili nametalo.

- b) Priznat će se svaki odgovor koji u svojoj srži sadrži sljedeće:

Pripovjedač u prvome licu i sam je jedan od likova koji sudjeluje u radnji te se izravno obraća čitateljima prenoseći im svoj prikaz događaja i likova o kojima pripovijeda. Takav je pripovjedač često subjektivan, ali događaji koje nam ispričava djeluju stvarnije, bliže te jače djeluju na nas emocionalno.

Pripovjedač u trećemu licu pripovijeda tako da je često neprimjetan te ga ne doživljavamo toliko snažno kao pripovjedača u prvome licu, ne vežemo se toliko uz njega i radnju o kojoj nam pripovijeda ne djeluje toliko snažno na nas, tj. rjeđe se poistovjećujemo s njim.

Zadatak 14.

2.HJK.3.2.6. Prilikom tumačenja i vrjednovanja književnoumjetničkih i književnoznanstvenih djela primjenjuje i uspoređuje književnopovijesna i poetička obilježja stilskih epoha, smjerova i formacija u razvoju hrvatske i svjetske književnosti.	<i>Napredna razina</i>
Pozorno pročitaj ulomak iz djela <i>Odiseja</i>. 240 Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče: Teško je, kraljice, jade da kazujem svoje po redu, Kojih su sila na me navalili nèbeski bozi; Nego da kažem što pitaš i razbireš tî sad od mène. Ŭ moru ima dalèko Ogìgija, nekakav otok, 245 Gdjeno boginja strašna Kalipsa prijevarna živi, Boga Atlasa kći ljepòkosa, s kojom se nitko Ni od bògova vječnih ni ljúdi ne sastaje smrtnih. Al' bog je neki mene jadnika u njezinu kuću Naveo, kada mi Zeus u iskričavome moru 250 Lađu pritisnu brzu i razbi je gorućim gromom. Tada mi valjani svi drugari izginu redom, À ja se rùkama hvätim lađene gréde, te dèvet Dana me nošase voda, i desete noći me crne Prignaše onda na otok Ogìgiju bozi, gdje živi 255 Boginja strašna Kalipsa ljepokosa, koja me primi, Usrdno čašćase mene i hranjaše, veljaše često, Besmrtnim da će me ona učiniti i vazda mladim, Al' ne okrenu srce u mojim grudima nikad. Koje od navedenih djela pripada istomu književnopovijesnomu razdoblju kao i <i>Odiseja</i>? a) Hamlet b) Život je san c) Okovani Prometej d) Metamorfoze	
Rješenje	
c) Okovani Prometej	

Zadatak 15.

2.HJK.3.2.7. Samostalno uočava i tumači probleme i ideje u književnome djelu i svoje je stavove sposoban potkrijepiti dokazima na temelju ligvometodičkoga predložka i literarno-filološkoga konteksta.	Napredna razina
Pozorno pročitaj ulomak iz djela <i>Bijeg</i> Milutina Cihlara Nehajeva. Prvoga lipnja dogodilo mu se pače da je morao ostati svojoj gazdarici dužan polovicu novaca za stan i jelo – a u džepu mu ipak nije ostalo ništa. To ga je gotovo još više mučilo nego sve drugo. (...) „Ah, da je to veliki grad, bilo bi lako. Stisneš se jedan-dva mjeseca, uzmeš jeftiniji stan, prištediš na hrani – i opet sve prođe dobro. Na dva-tri mjeseca odaljiš se iz jednoga kotara u drugi, ne ideš među drugove – i sve se uredi. A kuda da pobjegneš ovdje? Profesor – valja da večeraš; na stanu se ne da prištedjeti ništa, odijela ne mogu da založim – a ostalo su sve troškovi koji se ne dadu smanjiti.” (...) Kasno podvečer znao se Đuro vraćati sa svojih šetnja, hodajući jednomjerno, ne promatrajući pojedinu ljepotu prirode, nego uživajući u cijeloj toj veličajnoj slici, sastavljenoj od mekih i toplih boja mora i od puste osame nenapučenog kamena. Sve ga to uznosilo u neku ekstazu u kojoj bi sasvim izgubio osjećaj za ovaj čas u kom živi – i mislio, maštao bez granica. Još od najranije mladosti u njega je jaka sanjarska žica. Život sa svojim formama nije ga nikada zanimao mnogo; – tako mu ostadoše tuđi i javni pokreti i sve ono što ljudi trpaju pod široku kapu socijalnih znanosti. (...) U takvim beskrajnim fantazijama Andrijašević je dnevice sam sebe znao lišavati dojmova neugodnog svog sadašnjeg života. Nikad mu nije palo na um da zbilja nešto počne (jedino je kupovao redovito srećke), da radi što na književnom polju... (...) Milutin Cihlar Nehajev, <i>Bijeg</i> Iz ulomka prepisi rečenicu kojom je izrečen problem romana <i>Bijeg</i> Milutina Cihlara Nehajeva.	
Rješenje Život sa svojim formama nije ga nikada zanimao mnogo; / Život sa svojim formama nije ga nikada zanimao mnogo; – tako mu ostadoše tuđi i javni pokreti i sve ono što ljudi trpaju pod široku kapu socijalnih znanosti.	

Zadatak 16.

2.HJK.3.2.9. Na temelju djela hrvatske i svjetske književnosti (u obveznom i vlastitom izboru) i dodatne literature širi čitalačka znanja, primjenjuje strategije čitanja koje su usuglašene s tipom književnoga djela i s čitalačkim ciljevima (doživljaj, istraživanje, stvaralaštvo); razvija jezični, literarni, kulturni i nacionalni identitet.	Napredna razina
Pozorno pročitaj ulomak iz djela <i>Prijan Lovro</i> Augusta Šenoe. (...) – Vi čitate, milostiva gospođo? – zapitah ponešto naivno. – Čitam – odvrati prostodušno – jer baš ne marim puno ni za župnikova Napoleona ni za sučeve kruške. – Na sreću, ne može ni mene ni jedno ni drugo ushititi. – Na sreću? – Svakako. Jer iz naše zajedničke antipatije proti Napoleonu i kruškama mora svakako postati neka vrst simpatije među nama. – Vi umijete brzo, gospodine! Nu ne protivim se vašoj logici jer me može zabavljati. Književnik ste i ne pišete, koliko je meni znano, gramatike; znat ćete dakle i sa ženskom govoriti. – Kad me moga zanata sjetiste, gospođo, dozvolite da vas upitam što čitate. – Humoresku iz lanjskih modnih novina. – A kod kuće? – Čitam romana, putopisa, novela, gospodarskih knjiga i toga više. – Sve njemački? – Dakako, ponešto i franceski. – A hrvatski? – Skoro ništa. – A ipak ste – Hrvatica! (...) Ja najvolim čitati pripovijetke te sam, hvala Bogu, silu toga u raznih jezicima pročitala, dakako i hrvatski. A čitajući sve te moguće naše pripovijetke, do zlovolje sam ih se nasitila. Zašto, pitate? Kazat ću vam. Ženska ćud je strasna, fantazija bujna, misao živa i brza kao ptica. A kakvu hranu davaju naši noveliste toj nestašnoj ptici koja leprša od mjesta do mjesta, koja, vječne promjene željna, nikad ne miruje? Vazda jedno te isto. August Šenoa, <i>Prijan Lovro</i> U jednoj rečenici napiši koji temeljni problem uočavaš u pročitanoj ulomku <i>Prijan Lovro</i> Augusta Šenoe.	
Rješenje	
Prihvata se svaki odgovor u čijoj je srži iznesena dolje navedena problematika. Temeljni problem u ulomku jesu navike hrvatske čitateljske publike.	

2.3. Područje JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA

Jezična kultura obuhvaća govorenje, slušanje, čitanje i pisanje (pri čemu se ta područja prožimaju i preklapaju. Učenik se osposobljava da jezično sudjeluje u društvu kao njegov punopravni član: da sastavlja i razumije različite tipove govorenih i pisanih tekstova, da izlaže u službenoj situaciji o temama iz jezika, književnosti i kulture, da na odgovarajući način sudjeluje u raspravama; stječe sposobnost i naviku čitanja u različite svrhe (informiranje, učenje, osobni razvoj, estetski doživljaj, zabava...) te da njeguje svoju govornu kulturu.

Razine postignuća razlikuju se po složenosti teksta koji učenik sluša, čita ili sam sastavlja (usmeno ili pisano). Na osnovnoj razini postignuća učenik govori o jednostavnijim temama o jeziku, književnosti i kulturi te s pozornošću i razumijevanjem sluša izlaganje srednje težine; sastavlja jednostavniji govoreni ili pisani tekst; čita tekstove srednje složenosti i srednje težine. Na srednjoj i naprednoj razini postignuća učenik čita složenije i teže tekstove.

Razine postignuća razlikuju se i po složenosti mentalnih procesa: na osnovnoj razini postignuća učenik razumije tekst određene složenosti i težine, a na srednjoj i naprednoj razini ga i kritički razmatra (uočava autorove eksplicitne i implicitne stavove te procjenjuje logičnost, vjerodostojnost i stilsku vrijednost teksta); na naprednoj razini očekuje se produbljeno kritičko promišljanje, klasifikacija informacija i sl.

Medijska kultura temelji se na razumijevanju teksta u različitim društvenim, kulturnim i međukulturnim kontekstima. Njome se potiče razvoj znanja o sebi i drugima, uvažavanje različitih uvjerenja i vrijednosti te se omogućuje djelovanje u društvenoj zajednici.

Medijska kultura obuhvaća: povezivanje jezičnih djelatnosti, aktivne uporabe rječnika i temeljnoga znanja sa svrhovitim pristupom informacijama te kritičko vrednovanje i kreativnu uporabu informacija radi rješavanja problema i donošenja odluka; komunikacijske i prezentacijske sposobnosti: stvaranje medijskih poruka i njihovo odgovorno odašiljanje, kritički odnos prema medijskim porukama, razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na društvo i pojedinca; razumijevanje kulture s gledišta svakodnevnoga života, s društvenoga gledišta, kulture u odnosu na popularnu kulturu i kulture u odnosu prema književnosti i ostalim umjetnostima te utjecaj kulture na oblikovanje vlastitoga kulturnog identiteta; svijest o jedinstvenosti i vrijednosti različitih mišljenja, stavova i ideja, društava i kultura sa svrhom uspješne komunikacije te razumijevanja drugih i drukčijih.

Osnovna razina

2.HJK.1.3.1. Govori razgovijetno, poštujući ortoepska pravila standardnoga jezika; primjenjuje pravila naglasnoga sustava hrvatskoga standardnog jezika; usklađuje svoj naglasak sa standardnim u formalnim situacijama; izražajno i razgovijetno čita naglas književne i neknjiževne tekstove; krasnoslovi jednostavnije književnoumjetničke tekstove; u službenim situacijama govori o jednostavnijim temama iz područja jezika, književnosti ili kulture koristeći korektni jezični izraz (tj. govori izražajno, bez zamuckivanja, poštapalica, prevelikih stanka i lažnih početaka, osmišljavajući rečenicu unaprijed) i odgovarajućom osnovnom terminologijom znanosti o jeziku i znanosti o književnosti, prilagođavajući prilikama, situaciji, sugovorniku i temi verbalna i neverbalna jezična sredstva (držanje, mimiku, gestikulaciju); govori uz prezentaciju; ima kulturu slušanja tuđega izlaganja; u stanju je s pozornošću i razumijevanjem slušati izlaganje srednje složenosti (npr. predavanje) s temom iz jezika, književnosti ili kulture; tijekom slušanja nekog izlaganja sposoban je voditi bilješke.

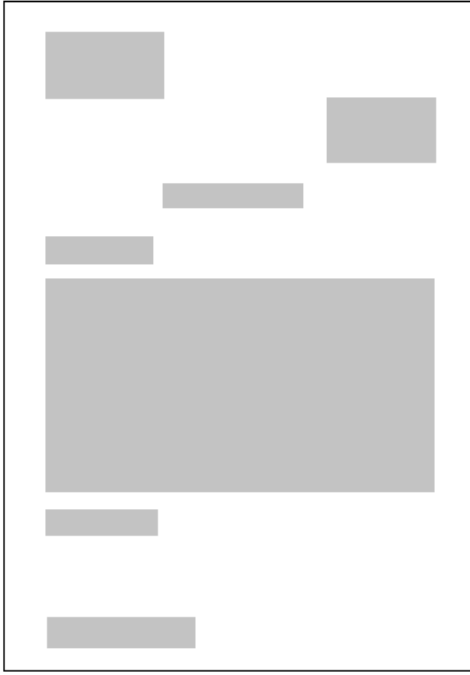
2.HJK.1.3.2. Govoreći i pišući o zadanoj temi (iz jezika ili književnosti) ili slobodnoj temi, jasno strukturira izlaganje i povezuje njegove dijelove na odgovarajući način; razlikuje važno od nevažnoga i drži se osnovne teme; sastavlja jednostavniji govoreni i pisani tekst koristeći opisivanje, pripovijedanje i izlaganje; sposoban je ukratko opisati svoje osjećaje i doživljaj

književnoga ili neknjiževnoga djela; sažeto prepričava jednostavniji književnoumjetnički tekst i izdvaja njegove važne ili zanimljive dijelove; rezimira jednostavniji književni i neknjiževni tekst.

2.HJK.1.3.3. U raspravi ili razmjeni mišljenja na teme iz književnosti, jezika ili kulture sposoban je u kratkim crtama iznijeti i obrazložiti ideju ili stav za koji se zalaže, govori odmjereno, oslanja se na argumente, u stanju je čuti tuđe mišljenje i uzeti ga u obzir prilikom svoje argumentacije; piše jednostavniji raspravljački tekst na teme iz književnosti, jezika ili kulture.

2.HJK.1.3.4. Primjenjuje osnovna pravopisna pravila u učestalim primjerima i zna koristiti pravopis; u pisanju izdvaja dijelove teksta, daje naslove i podnaslove, sposoban je citirati i parafrazirati; sastavlja maturalni rad poštujući pravila izrade strukovnog rada (upotrebljava napomene, sastavlja sadržaj i bibliografiju); sastavlja pismo – privatno i službeno, biografiju (životopis), molbu, žalbu, zahtjev, oglas; zna popuniti razne formulare i obrasce.

Zadatak 1.

2HJK.1.3.4.	Osnovna razina
Na shemi poslovne molbe brojevima označi njene sastavnice prema legendi desno. 1 – sadržaj molbe 2 – podatci primatelja 3 – mjesto i vrijeme sastavljanja molbe 4 – pošiljatelj završni pozdrav primatelju 5 – podatci pošiljatelja 6 – naslov 7 – pošiljateljevo uvodno oslovljavanje primatelja	
Rješenje	
Odozgo prema dolje u sivim poljima na slici: 5, 2, 6, 7, 1, 4, 3	

2.HJK.1.3.5. Sposoban je i stekao je naviku čitanja tekstova srednje složenosti (književnoumjetničke tekstove, stručne i popularnoznanstvene tekstove iz područja znanosti o jeziku i književnosti, tekstove iz medija) u razne svrhe (informiranje, učenje, osobni razvoj, estetski doživljaj, zabava); primjenjuje predložene strategije čitanja.

2.HJK.1.3.6. Razumije književni i neknjiževni tekst srednje složenosti: prepoznaje njegovu svrhu, pronalazi eksplicitne i implicitne informacije, izdvaja glavne ideje teksta; prati razvoj određene ideje u tekstu; uspoređuje osnovne informacije i ideje iz dvaju ili više tekstova.

Zadatak 2.

2.HJK.1.3.6.	Osnovna razina
Pročitaj pažljivo tekst pa odgovori na pitanje. Urednici Wikipedije izglasali zabranu Daily Maila kao izvora za svoje članke, jer je „generalno nepouzdan” Ovo je krajnje neobičan potez Wikipedije, koja nikada nije zabranila citiranje svih vijesti nekog medija, piše Guardian. Obrazložili su to reputacijom koju su stekli godinama: „slabo provjeravanje činjenica, senzacionalizam i direktno fabriciranje.” O ovome se raspravljalo još od početka 2015. godine, a naputak volonterima koji kreiraju sadržaj online enciklopedije jednostavno kaže da se umjesto informacije objavljene u Daily Mailu objavi neki drugi, pouzdaniji izvor, kako u budućnosti tako i u već objavljenim člancima. Iako je najposjećeniji portal nekog tiskanog izdanja u cijelom svijetu, ta novina i njeno online izdanje očigledno su toliko kompromitirani da su zabranjeni na Wikipediji, iako ona i dalje dopušta citiranje televizije Russia Today, koja je pod kontrolom ruskih vlasti, i Fox Newsa, čiji su gledatelji slabije informirani od Amerikanaca koji ne koriste medije. N1 (hr.n1info.com), 9.2.2017 . Zaokruži slovo ispred točne tvrdnje, ujedno i glavne informacije vijesti. a) Daily Mail zabranio je svojim novinarima korištenje Wikipedije kao izvora. b) Wikipedia je zabranila svojim volonterima korištenje televizije Russia Today kao izvora. c) Wikipedia je zabranila svojim volonterima korištenje Daily Maila kao izvora. d) Daily Mail zabranio je svojim novinarima korištenje televizije Fox News kao izvora.	
Rješenje	
c)	

2.HJK.1.3.7. Kritički promišlja književni i neknjiževni tekst srednje složenosti: razlikuje objektivnu (vjerodostojnu) činjenicu od autorove interpretacije; procjenjuje i obrazlaže iznosi li autor neknjiževnoga teksta sve potrebne podatke te daje li dovoljne i vjerodostojne dokaze za svoje tvrdnje; procjenjuje autorovu objektivnost odnosno subjektivnosti te obrazlaže svoju procjenu; prepoznaje sve funkcionalne stilove hrvatskoga standardnog jezika, zna ih odrediti prema osnovnim obilježjima; prepoznaje govor mržnje i diskriminacije te ima izgrađen negativan stav prema njima.

Zadatak 3.

2.HJK.1.3.7.	Osnovna razina
Pročitaj tekst pa odgovori na pitanje zaokruživanjem slova ispred točnog odgovora. Švedska je poznata po proizvodnji čelika visoke kakvoće. To je i temelj vrhunske metaloprerađivačke industrije. Prednjači proizvodnja strojeva, alata i oružja, automobila, zrakoplova i brodova. Osim toga, razvijena je kemijska, elektrotehnička i elektronička (telekomunikacijska oprema) industrija. Potreba za radnom snagom i visok životni standard nordijskih zemalja privlače useljenike, po čemu se ističe Švedska. Kojem funkcionalnom stilu hrvatskoga standardnog jezika pripada ulomak? a) administrativnom b) književnoumjetničkom c) znanstvenom d) novinarsko-publicističkom e) razgovornom	
Rješenje	
c)	

2.HJK.1.3.8. Prepoznaje strukturu, razne elemente, stilska obilježja (ekspresivnost, slikovitost, metaforičnost) književnoga i neknjiževnoga teksta; prepoznaje konotativno značenje riječi u danome kontekstu i razumije svrhu konotativnoga značenja u književnom i neknjiževnom tekstu; određuje značenje nepoznate riječi na temelju konteksta i tvorbenoga modela; razumije značaj čitanja za bogaćenje leksičkoga fonda.

Zadatak 4.

2.HJK.1.3.8. Pozorno pročitaj tekst pa odgovori na pitanja.	Osnovna razina
Hitro, kao to nebo što leti, tamno, kao rulja zapjenjelih mahovitih bikova – more, naduto pjenom, šibano kriješćim zviždanjem vjetrova koji ga kida, lama, lupa, guta, nosi – eto i ono navalilo je na pustu obalu istim prestrašenim letom, istom mahovitom čežnjom, da pobjegne od bezimene nemani koja se tamo, negdje iz daleka, iz dubine – Bog zna otkle! – vâlja. Oblaci se trzaju bez glasa. Samo ljudski pogled vidi u njima i bolove i borbe i metež – i smrt. Ali zato dole bjesnilo mora govori, više... oh! Viče i urla! Iz uzburkanih morskih ponora diže se jauk mukotrpne prirode, vrisak nijemih stvari koje nađoše jednom i one svoj tužni, presilni glas prema zatvorenome, nemilosrdnome nebu. (Ivo Vojnović, <i>Ekvinocija</i>) Kakav je opis u ulomku iz Vojnovićeva <i>Ekvinocija</i>? Zaokruži slovo ispred točne tvrdnje. a) statičan opis vanjskog prostora b) dinamičan opis vanjskog prostora c) statičan opis unutarnjeg prostora d) dinamičan opis unutarnjeg prostora	
Rješenje	
b)	

2.HJK.1.3.9. Prepoznaje različita djelovanja javnih, komercijalnih i neprofitnih medija na svakodnevni život primatelja; objašnjava svrhu (osobnu, obrazovnu, javnu) medijskoga teksta; objašnjava izravno i neizravno navedene poruke u medijskom tekstu; objašnjava odnos između medijskih sadržaja i stvarnosti; interpretira medijsku poruku i zaključuje komu je ona namijenjena; prepoznaje na koje je jezične, vizualne, auditivne i audiovizualne načine oblikovana medijska poruka i kako ti načini utječu na njezinu recepciju; prosuđuje kako su informacije, ideje, stavovi i mišljenja prikazani u medijskom tekstu i kako utječu na svakodnevni život primatelja.

Zadatak 5.

2.HJK.1.3.9.	Osnovna razina
Pročitaj pažljivo tekst pa riješi zadatak. Urednici Wikipedije izglasali zabranu Daily Maila kao izvora za svoje članke, jer je „generalno nepouzdan” Ovo je krajnje neobičan potez Wikipedije, koja nikada nije zabranila citiranje svih vijesti nekog medija, piše Guardian. Obrazložili su to reputacijom koju su stekli godinama: „slabo provjeravanje činjenica, senzacionalizam i direktno fabriciranje.” O ovome se raspravljalo još od početka 2015. godine, a naputak volonterima koji kreiraju sadržaj online enciklopedije jednostavno kaže da se umjesto informacije objavljene u Daily Mailu objavi neki drugi, pouzdaniji izvor, kako u budućnosti tako i u već objavljenim člancima. Iako je najposjećeniji portal nekog tiskanog izdanja u cijelom svijetu, ta novina i njeno online izdanje očigledno su toliko kompromitirani da su zabranjeni na Wikipediji, iako ona i dalje dopušta citiranje televizije Russia Today, koja je pod kontrolom ruskih vlasti, i Fox Newsa, čiji su gledatelji slabije informirani od Amerikanaca koji ne koriste medije. N1 (hr.n1info.com), 9.2.2017 . Dovrši rečenicu zaokruživanjem slova ispred točne tvrdnje. Wikipedia je zabranila svojim urednicima korištenje Daily Maila kao izvora: a) jer je ugled tih novina narušen objavljivanjem neprovjerenih i senzacionalističkih informacija. b) jer su volonteri Wikipedije zatražili da citiraju druge izvore, primjerice TV-postaje Russia Today i Fox News. c) jer su te novine i njen portal slabo čitani, odnosno posjećeni.	
Rješenje	
a)	

2.HJK.1.3.10. Opisuje razliku između popularne i visoke kulture na primjerima iz medija; prepoznaje i objašnjava obilježja kozmopolitske kulture, šunda, trenda i kiča u medijima i umjetnosti i obrazlaže svoje reakcije na njih; posjećuje kulturno-umjetničke događaje i manifestacije u stvarnom i digitalnom okružju prema naputku profesora.

Srednja razina

2.HJK.2.3.1. Govori u službenim situacijama, javno i pred većim slušateljstvom o temama iz područja jezika, književnosti ili kulture koristeći standardni jezik i odgovarajuću terminologiju; sudjeluje u raspravama s više sudionika; procjenjuje slušatelja ili slušateljstvo i oblikuje svoj govor prema njegovim potrebama i mogućnostima; ima potrebu i naviku razvijati vlastitu kulturu govorenja; s pozornošću i razumijevanjem sluša složenije izlaganje s temom iz jezika, književnosti ili kulture; sluša kritički, procjenjujući govornikovu argumentaciju i objektivnost.

2.HJK.2.3.2. Sastavlja složeniji govoreni i pisani tekst (iz jezika, književnosti ili na slobodnu temu) koristeći se opisom, pripovijedanjem i izlaganjem; u govorenoj ili pisanoj raspravi jasno iznosi svoje ideje i objašnjava svoj stav; trudi se govoriti i pisati zanimljivo, praveći prikladne digresije i birajući zanimljive detalje i odgovarajuće primjere; uočava glavnu misao i izlaže je na prikladan način; jasno iznosi svoj doživljaj i dojmove o književnom ili drugom umjetničkom djelu; sažeto prepričava složeniji književni tekst i rezimira složeniji književni i neknjiževni tekst na teme neposredno vezane za gradivo; piše izvješće i referat; dosljedno primjenjuje pravopisnu normu.

Zadatak 6.

2.HJK.2.3.2.	Srednja razina
Zadane nazive, osim pojašnjenja u zagradi, prepisi na crte desno poštujući pravopisna pravila (veliko i malo početno slovo, navodnici):	
osnovna glazbena škola ivan pl. zaje _____	
demokratski savez hrvata u vojvodini _____	
trinidad i tobago (država) _____	
kapitalizam (državno uređenje) _____	
XII. pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku _____	
Rješenje	
Osnovna glazbena škola „Ivan pl. Zajc“ Demokratski savez Hrvata u Vojvodini Trinidad i Tobago kapitalizam XII. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku	

2.HJK.2.3.3. Sposoban je i čita teže tekstove (književnoumjetničke tekstove, stručne i popularno-znanstvene tekstove iz područja znanosti o jeziku i književnosti, tekstove iz medija) u razne svrhe (informiranje, učenje, osobni razvoj, estetski doživljaj, zabava); ima izgrađen čitateljski ukus svojstven kulturnu i obrazovanu čovjeku; primjenjuje složene strategije čitanja; bira strategiju čitanja koja odgovara svrsi čitanja.

Zadatak 7.

2.HJK.2.3.3.	Srednja razina
Pročitaj tekst pa riješi zadatak. vučedolska kultura – eneolitička kultura III. tisućljeća pr. Kr., nazvana po nalazištu Vučedolu na Dunavu kraj Vukovara. U starijoj je literaturi poznata i kao istočnoalpska sojenska kultura (M. Hoernes), slavonska kultura (G. Childe) ili Vučedol-Zók. Ishodišno joj je područje istočna Slavonija i Srijem (Vučedol, Vinkovci, Sarvaš, Gomolava, Belegiš, Mitrovac). Tijekom klasične i kasne faze razvoja proširila se na sjever preko Mađarske (Zók), Gradišća, Donje Austrije i Slovačke sve do Praga, na zapad u središnju Hrvatsku (Apatovac, Veliko Trojstvo, Mikleuška, Rudine) i istočnoalpski prostor (Ljubljansko barje), a na jug u Bosnu (Hrustovača, Zecovi, Debelo Brdo) te na istok preko Šumadije i sjeverne Srbije do rumunjskoga Banata. Posebno je obilježje kulture bogata i raznovrsna keramička proizvodnja. Posuđe se odlikuje izvrsnom kakvoćom, sjajnom crnom površinom i osebujnim stilom ukrašavanja koji počiva na tehnikama urezivanja, duboreza i rovašenja, upotpunjenima bijelom, žutom ili crvenom inkrustacijom. Ornamenti su najčešće komponirani arhitektonski po zonama ili metopama, a u njihovu izboru izražena je sklonost prema geometrizaciji. Gospodarstvo je počivalo na kombinaciji poljodjelstva i stočarstva te na osobito razvijenoj metalurgiji bakra u klasičnoj i kasnoj fazi (ostatci peći za taljenje rude, kalupi za lijevanje različitih bakrenih predmeta, puhaljke za mjebove, bakrene sjekire, bodeži, šila, dlijeta). Vučedolska kultura nastala je kao rezultat velikih društvenih promjena prouzročenih seobama stepskih populacija. U njoj sačuvanu autohtonu osnovu kasnih neolitičkih kultura (vinčanska, sopotska) i utjecaj neposredne prethodnice (kostolačka), obogatili su i nadopunili novi elementi s istoka. Priredi tekst za videoprezentaciju i usmeno izlaganje tako što ćeš ga sažeti u 5 tematskih natuknica. • _____ • _____ • _____ • _____ • _____	
Rješenje • vučedolska kultura = Vučedol-Zók, slavonska, istočnoalpska sojenska; 3. tis. pr. Kr. (eneolitik) • ist. Slavonija i Srijem → Mađarska, Slovačka, Gradišće, Donja Austrija, do Ljubljane, sjeverna Bosna, Šumadija, sjeverna Srbija, Banat • bogata keramička proizvodnja; crna površina, arhitektonski ornamenti • metalurgija (bakar), stočarstvo, poljodjelstvo • kasni neolitik (vinčanska, sopotska kultura) + novi elementi s istoka	

2.HJK.2.3.4. Razumije složeniji književni i neknjiževni tekst: prepoznaje njegovu svrhu; pronalazi eksplicitne i implicitne informacije; izdvaja informacije prema zadanom kriteriju; izdvaja glavne ideje; prati razvoj određene ideje; uspoređuje podatke i ideje iz dvaju ili više tekstova kako bi razumio odgovarajući značenjski ili stilski kontekst prema zadanom kriteriju; analizira i tumači one sustave motivacije koji se u književnom djelu javljaju pri oblikovanju (karakterizaciji) likova i izgradnji događaja (radi boljšega i potpunijega razumijevanja značenja književnoga djela); tumači (na razini razumijevanja) tekstove oslanjajući se na drugi tekst/tekstove.

Zadatak 8.

2.HJK.2.3.4.	Srednja razina
Pozorno pročitaj tekst pa odgovori na pitanja. Hitro, kao to nebo što leti, tamno, kao rulja zapjenjelih mahnitih bikova – more, naduto pjenom, šibano kriješćim zviždanjem vjetra koji ga kida, lama, lupa, guta, nosi – eto i ono navalilo je na pustu obalu istim prestrašenim letom, istom mahnitom čežnjom, da pobjegne od bezimene nemani koja se tamo, negdje iz daleka, iz dubine – Bog zna otkle! – vâlja. Oblaci se trzaju bez glasa. Samo ljudski pogled vidi u njima i bolove i borbe i metež – i smrt. Ali zato dole bjesnilo mora govori, više... oh! Viče i urliče! Iz uzburkanih morskih ponora diže se jauk mukotrpne prirode, vrisak nijemih stvari koje nađoše jednom i one svoj tužni, presilni glas prema zatvorenome, nemilosrdnome nebu. (Ivo Vojnović, <i>Ekvinocijo</i>) Dovrši rečenicu zaokruživanjem slova ispred dviju točnih tvrdnja. U prvom odlomku opisano je razorno djelovanje: a) vjetra b) bikova c) mora d) neba e) nemani	
Rješenje	
a), c)	

2.HJK.2.3.5. Kritički promišlja složeniji književni i neknjiževni tekst: razdvaja objektivnu činjenicu od autorove interpretacije; procjenjuje subjektivnost i objektivnost autora teksta te objašnjava svoju procjenu; razlikuje eksplicitne i implicitne autorove stavove; potkrijepljujući dokazima vrednuje dostatnost i vjerodostojnost dokaza i potpunost podataka iznesenih u složenijem izlagačkom ili raspravljačkom tekstu pogodnom za obradu gradiva iz jezika i književnosti.

Zadatak 9.

2.HJK.2.3.5.	Srednja razina
Pročitaj pažljivo tekst pa odgovori na pitanje. Urednici Wikipedije izglasali zabranu Daily Maila kao izvora za svoje članke, jer je „generalno nepouzdan” Ovo je krajnje neobičan potez Wikipedije, koja nikada nije zabranila citiranje svih vijesti nekog medija, piše Guardian. Obrazložili su to reputacijom koju su stekli godinama: „slabo provjeravanje činjenica, senzacionalizam i direktno fabriciranje.” O ovome se raspravljalo još od početka 2015. godine, a naputak volonterima koji kreiraju sadržaj online enciklopedije jednostavno kaže da se umjesto informacije objavljene u Daily Mailu objavi neki drugi, pouzdaniji izvor, kako u budućnosti tako i u već objavljenim člancima. Iako je najposjećeniji portal nekog tiskanog izdanja u cijelom svijetu, ta novina i njeno online izdanje očigledno su toliko kompromitirani da su zabranjeni na Wikipediji, iako ona i dalje dopušta citiranje televizije Russia Today, koja je pod kontrolom ruskih vlasti, i Fox Newsa, čiji su gledatelji slabije informirani od Amerikanaca koji ne koriste medije. N1 (hr.n1info.com), 9.2.2017 . Dovrši rečenicu zaokruživanjem slova ispred točne tvrdnje. Stav autora vijesti prema njenu sadržaju, tj. odluci uredništva Wikipedije je: a) afirmativan – podržava odluku b) kritički – ističe dvojbenost odluke c) neutralan – uopće ne iznosi svoj stav d) negativan – protivi se odluci	
Rješenje	
b)	

2.HJK.2.3.6. Procjenjuje strukturiranost i koherentnost složenijega neknjiževnog teksta pogodnoga za obradu gradiva iz jezika i književnosti, jasnoću i preciznost iznesenih ideja; uočava stilske postupke u ovim tekstovima; procjenjuje koliko određena obilježja teksta utječu na njegovo razumijevanje.

2.HJK.2.3.7. Opisuje različita djelovanja javnih, komercijalnih i neprofitnih medija na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti; uočava skrivene stavove i mišljenja u medijskim porukama; prepoznaje trivijalne medijske poruke, predrasude, stereotipe i manipulaciju u medijskim porukama; prepoznaje različita stilska sredstva u medijskim tekstovima; uspoređuje razne medijske tekstove i analizira kako su u njima prikazane informacije, ideje, stavovi i mišljenja i kako utječu na oblikovanje stavova i vrijednosti primatelja s obzirom na dob, spol i kulturni kontekst.

Zadatak 10.

2.HJK.2.3.7.	Srednja razina
Objasni zašto je autoru vijesti odluka uredništva Wikipedije: a) neočekivana b) dvojbeni	
Rješenje	
a) Wikipedia nikad prije nije potpuno zabranila citiranje nekog medija. b) Wikipedia istodobno dopušta citiranje drugih izvora koji su (politički) pristrani i upitne vjerodostojnosti, npr. TV-postaje Russia Today i Fox News.	

2.HJK.2.3.8. Prepoznaje utjecaj globalizacije i internacionalizacije medija na oblikovanje višestrukih kulturnih identiteta; posjećuje kulturno-umjetničke događaje i manifestacije u stvarnom i digitalnom okružju prema prijedlogu profesora.

Napredna razina

2.HJK.3.3.1. Raspravlja o složenim temama iz jezika, književnosti ili kulture; raspravlja o smislu i vrijednostima književnih tekstova i o svrsi i vrijednostima neknjiževnih tekstova koristeći stručnu terminologiju.

2.HJK.3.3.2. Izlaže (u službenim situacijama, javno i pred većim slušateljstvom) i piše o temama iz područja jezika, književnosti ili kulture; ima razvijene govorničke (oratorske) vještine; pretpostavlja različite stavove slušateljstva i u skladu s tim problematizira pojedine sadržaje; prepoznaje i analizira verbalnu i neverbalnu reakciju sugovornika odnosno slušateljstva i tomu prilagođava svoj govor; slušajući govornika, procjenjuje sadržaj i formu njegova govora i način govorenja; u govorenoj ili pisanoj raspravi precizno iznosi svoje ideje i objašnjava svoj stav.

2.HJK.3.3.3. Kompozicijski i logički skladno piše stručni tekst na teme iz književnosti i jezika, kao i novinski članak.

2.HJK.3.3.4. Organizira, klasificira, uopćava i na sličan način obrađuje informacije iz književnih i neknjiževnih tekstova na osnovi zadanoga i/ili samostalno postavljenoga kriterija.

2.HJK.3.3.5. Produbljeno kritički promišlja složeniji tekst: procjenjuje koliko složeniji izlagački tekst uspješno prenosi informacije publici kojoj je namijenjen, uočavajući koje informacije nedostaju; izdvaja dokaznu građu na kojoj autor raspravljačkoga teksta temelji svoje stavove i određuje sredstva kojima ih iznosi; zapaža autorove pogreške u zaključivanju i sl.

2.HJK.3.3.6. Procjenjuje stilske postupke u književnom i neknjiževnom tekstu; uspoređuje stilske postupke u dva složena teksta (ili više njih); tumači njihovu ulogu u ostvarivanju estetskih i značenjskih obilježja navedenih vrsta tekstova.

2.HJK.3.3.7. Izgrađuje svijest o sebi kao čitatelju – razvija čitalačku autorefleksiju (razumije ulogu čitanja u vlastitom razvoju; ima razvijenu, kritičku svijest o svojim čitalačkim sposobnostima).

2.HJK.3.3.8. Kritički procjenjuje razna djelovanja javnih, komercijalnih i neprofitnih medija na oblikovanje vlastitoga doživljaja stvarnosti i identiteta; uočava cenzuru u medijskim tekstovima; objašnjava sadržaj komercijalnih medijskih poruka i ekonomska načela funkcioniranja medija; odgovorno preuzima ulogu u građanskom novinarstvu (objavljuje i komentira poštujući zakonske propise i vodi računa o oblikovanju svojega identiteta u medijima); opisuje društvenu i estetsku vrijednost medijskoga teksta; uspoređuje razne medijske tekstove i kritički procjenjuje kako su u njima prikazane informacije, ideje, stavovi i mišljenja i kako utječu na doživljaj stvarnosti i oblikovanje identiteta primatelja s obzirom na dob, spol i kulturni kontekst.

Zadatak 11.

2.HJK.3.3.8.	Napredna razina
	
Fotoisječak iz videoreklame za niskomasni jogurt „Light&Fit”	Reklama istog proizvoda
Jogurti s manje masnoće, tzv. light jogurti, uzrokuju veći dobitak kilograma nego punomasni jogurti, tvrde znanstvenici koji već godinama rade na nutricionističkom projektu vrijednom 40 milijuna dolara. Gary Taubes i dr. Peter Attia iz organizacije Nutrition Science Initiative ističu da se nemasnim jogurtima dodaju šećer i brojni aditivi kako bi se nadoknadio nedostatak masti. Svi ti dodaci uzrokuju otpornost na inzulin, a to je pak temelj za pretilost. Znanstvenici naglašavaju kako se njihova otkrića ne odnose samo na jogurte nego na sve <i>light</i> verzije proizvoda – od pahuljica za doručak pa sve do dresinga za salatu i raznih namaza. Ljudi jednostavno pogrešno vjeruju da su klasične verzije namirnica manje zdrave, upozoravaju znanstvenici. „Jogurti s manjim postotkom masti od raznih vrsta voća poput maline, breskve i marelice gotovo uopće nemaju voća u sebi. Toliko ga je malo da ne uspijeva ni obojiti jogurt, pa se zato dodaju umjetne boje, okus i, naravno, šećer. Tako onda dobijete proizvod s manje masnoća koji je prepun kalorija”, pojasnio je dr. Attia. Na svom blogu The Eating Academy još je dodao: „Ako vidite proizvod na kojemu piše <i>bez masnoća</i>, to neka vam bude veliko upozorenje i znak da taj proizvod izbjegavate. To je zapravo univerzalni kod za poruku – izvadili smo mast, ali smo dodali puno šećera.”	

Pozorno promotri dvije fotografije (reklame) i pročitaj članak pa odgovori na pitanje.

Na koji način reklama desno i naziv proizvoda manipuliraju potencijalnim potrošačima?

Rješenje

Naziv „Light&Fit“ sugerira da se konzumacijom niskomasnih mliječnih proizvoda postiže vitka linija, tj. gube kilogrami, što je u suprotnosti s rezultatima znanstvenih istraživanja. Potonja, naprotiv, pokazuju da takvi proizvodi imaju upravo suprotan učinak.

Ambalaža proizvoda sugerira da proizvod sadrži voće (maline), univerzalnu zdravu namirnicu, a istraživanja pokazuju da u takvim proizvodima voća gotovo i nema.

Zadatak 12.

2.HJK.3.3.8.

*Napredna
razina*

Koji spolni (rodni) stereotip sadrži reklama lijevo? Zašto reklame često posežu za raznim stereotipima?

Rješenje

Na reklamama lijevo vidimo dvije žene koje uživaju konzumirajući proizvod. One su mlade, vitke, ugodne vanjšine, što znači dvoje. Prvo, da najveću potrebu za brzim mršavljenjem i fizičkom privlačnošću imaju žene, i drugo, da im to omogućava upravo rečeni proizvod, na brz i zdrav način.

Reklame često koriste stereotipe radi uspješnijeg i bržeg odjeka kod publike - stereotip je pojednostavljena predodžba o nekoj složenoj pojavi. Svaki proizvod ima svoju ciljanu skupinu potrošača. Ciljana skupina ovog proizvoda su primarno žene, pa im se reklama izravno i obraća, upotrebljavajući komunikacijski potencijal jednog rodnog stereotipa o ženama.

2.HJK.3.3.9. Prosuđuje utjecaj globalizacije i internacionalizacije medija na oblikovanje višestrukih kulturnih identiteta; obrazlaže kulturno posredovanje i povezanost u raznim medijima; samostalno posjećuje kulturno-umjetničke događaje i manifestacije u stvarnom i digitalnom okružju.

2.4. Primjena obrazovnih standarda u nastavnome procesu – planiranju, izvođenju nastave i vrednovanju postignuća učenika

Planiranje i realizaciju standarda učeničkih postignuća neophodno je uskladiti sa sadržajima programa nastave i učenja (gimnazije i srednje strukovne četverogodišnje i trogodišnje škole), kao i s udžbenicima namijenjenima učenju hrvatskoga jezika i književnosti.

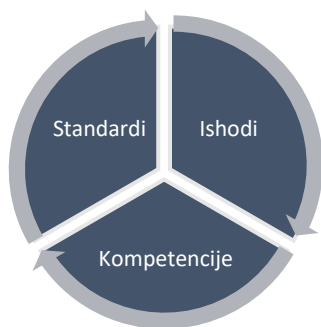
Prvi je korak u tom nastojanju izrada programa nastave i učenja ishodovno okrenutih, koji omogućavaju adekvatno planiranje ostvarivanja ishoda predmeta na određenim sadržajima (obveznim i izbornim) na godišnjoj i mjesečnoj razini.

U tom smislu važno je imati na umu sljedeće: pri planiranju poželjno je povezivati sadržaje područja unutar predmeta: Jezik, Književnost i Jezična i medijska kultura kad god je to moguće, uz zasnivanje analitičko-sintetičkoga, komparativnoga i problemskoga pristupa proučavanju gradiva, koji potiču učeničku svjesnu aktivnost i kreativnost, originalnost i kritičko mišljenje. Tako koncipirana nastava doprinosi ostvarivanju načela svjesne aktivnosti učenika, jedinstva teorije i prakse i racionalizacije i ekonomičnosti. Uz načelo znanstvenosti i odgojnosti, koje ukazuje na kontinuirano djelovanje nastavnoga procesa na temeljima struke i moralnoga razvoja učenikove osobnosti, naglašavaju se estetske i etičke sastavnice predmeta Hrvatski jezik i književnost.

Da bi se nastava postavila kao istraživačka i stvaralačka, potrebno je udovoljiti i načelu individualizacije i diferencijacije koje u prvi plan stavljaju svakoga pojedinačnog učenika i njegove sposobnosti (na nekom od predviđenih razina učeničkih postignuća). To znači da jedan učenik ne mora pokazati iste sposobnosti, znanja i vještine iz sva tri predmetna područja (Jezik, Književnost i Jezična i medijska kultura), ali će se upravo međusobnim funkcionalnim povezivanjem sadržaja predmeta učenik poticati da što bolje i produktivnije razumije i primjenjuje naučeno gradivo u cijelosti.

Predviđeni opisi učeničkih postignuća mogu se, pri planiranju, detaljno povezivati s temama iz povijesti, jezika, lingvistike, gramatike i leksikologije, stilistike, povijesti književnosti, teorije književnosti i književne kritike, a prije svega sa školskom lektirom (obveznom, izbornom, dopunskom) i sekundarnom literaturom. Uz poticanje razvoja učeničkih kompetencija u usmenome i pisanome izražavanju, nastavnik će u obzir uzimati i međupredmetne kompetencije i usklađivati planiranje nastavnih sadržaja iz Hrvatskog jezika i književnosti sa sadržajem drugih predmeta, kad god je to svrhovito.

Pri planiranju, jedan isti standard (ili njegov dio) aktivirat će se više puta tijekom školske godine, svaki put uz drugu nastavnu jedinicu. Takvo postupanje osigurava dosezanje sve više i više razine pojedinačnih učeničkih postignuća, a učenička znanja, vještine i sposobnosti neprestano se promatraju iz novih perspektiva, utvrđuju, proširuju i usustavljaju, ubrzanim tijekom.

Tijekom realizacije nastavnog procesa putem ostvarivanja ishoda¹ učenici stječu kompetencije² koje vode ostvarivanju standarda³.

Ishodi učenja predstavljaju operacionalizaciju kompetencija pomoću aktivnosti koje su vidljive i mjerljive, a trebaju biti praćeni s prikladnim kriterijima vrednovanja prema kojima se može ustvrditi jesu li oni ostvareni i u kojoj mjeri.

Preporučuje se pristup poučavanju koji podrazumijeva da se planiranje započne s jasnom

¹ Ishod – očekivani rezultat procesa učenja, jasan i precizan iskaz o tomu što učenik treba znati, uraditi, vrijednosno procijeniti po završetku procesa učenja.

² Kompetencija – omogućava pojedincu aktivnu primjenu naučenoga, djelovanje u novim nepoznatim situacijama tj. rješavanje problema.

³ Standardi – standardizirana znanja, vještine i kompetencije koje učenici trebaju razviti u predsvučilišnome obrazovanju.

slikom o onome što će učenik biti u stanju učiniti nakon realizirane određene teme/cjeline/nastavne jedinice predviđene programom nastave i učenja, potom odabir metoda poučavanja i učenja, realizacija predviđenoga i na koncu se pristupa provjeri naučenog kako bi se ustvrdilo je li učenje dovelo do željenih promjena u znanju, vještinama i uvjerenjima.

Nastava treba predstavljati proces u kojem su aktivni i učenici i nastavnici. Najčešće se ta aktivnost očituje u vidu zajedničkog rada koji može trajati jedan nastavni sat, jedan dan, jedan tjedan ili cijelu školsku godinu. Učenje i poučavanje je iznimno složen proces koji traži temeljito planiranje, pripremu i raznovrsne aktivnosti svih subjekata. Za nastavne aktivnosti pripremaju se i učenici i nastavnici. Tijekom zajedničkog rada svaki subjekt ima određene zadatke, a učinjeno/naučeno/stvoreno podliježe vrednovanju. Preporuka je da nastavnici i učenici zajednički procjenjuju uspješnost i kvalitetu zajedničkog rada. Te procjene koriste se za reguliranje procesa i učenja, odnosno traženje optimalnih rješenja uz koje će svaki subjekt postizati zadovoljavajuće rezultate odnosno dosegnuti optimalno razinu vlastite samoostvarenosti (autoaktualizacija).

Vrednovanje rada podrazumijeva i provjeru ostvarenosti ishoda. Načini provjere su mnogobrojni. Pored tradicionalnih načina ocjenjivanja (usmeno ispitivanje, pisani zadaci, testovi), trebalo bi koristiti i sljedeće načine ocjenjivanja kao što su: ocjenjivanje rada na projektu, ocjenjivanje doprinosa učenika za vrijeme rada u skupini, učeničku dokumentaciju, ocjenjivanje eseja ili kreativnih zadataka na određenu temu, ocjenjivanje specifičnih komunikacijskih ili radnih vještina, ocjenjivanje iznesenih stavova itd. Važno je osigurati da izabrane metode provjere znanja na odgovarajući način procjenjuju ostvarenje ishoda učenja. Kriteriji ocjenjivanja definiraju vrstu ishoda učenja i razinu njihova postignuća za svaku pojedinu ocjenu.

U izboru načina provjere naučenog i formuliranju kriterija ocjenjivanja, kao i kod definiranja ishoda učenja može pomoći Bloomova taksonomija, a svakako je potrebno konzultirati i aktualni *Pravilnik o ocjenjivanju učenika u srednjem obrazovanju i odgoju*.

3. LITERATURA

- Anić, Vladimir i dr. 2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. EPH/Novi liber. Zagreb
- Anić, Vladimir. 2009. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Novi liber. Zagreb.
- Badurina, Lada. 2008. *Između redaka : studije o tekstu i diskursu*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
- Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Školska knjiga. Zagreb.
- Barić, Eugenija i dr. 2005. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Dujmić Markusi, Dragica; Pavić-Pezer, Terezija. 2015. *Fon-fon 1-4*. Profil Klett. Zagreb.
- Dujmović-Markusi, Dragica; Pavić-Pezer, Terezija; Rosseti-Bazdan, Sandra. 2009. *Književni vremeplov 1–4*. PROFIL. Zagreb.
- Frančić, Anđela; Hudaček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- Gudelj-Velaga, Zdenka. 1990. *Nastava stvaralačke pismenosti*. Školska knjiga. Zagreb.
- Ham, Sanda i dr. 2014. *Hrvatski jezični savjeti*. Školska knjiga. Zagreb.
- Ham, Sanda. 2017. *Školska gramatika hrvatskoga jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Hrvatski pravopis*. 2013. Ur. Jozić, Željko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za filološke znanosti. Zagreb.
- Jakobson, Roman. 2008. *O jeziku*. Disput. Zagreb.
- Jezik, književnost i mediji u nastavi hrvatskoga jezika*. 2008. Ur. Češi, Marijana; Barbaroša-Šikić, Mirela. Agencija za odgoj i obrazovanje; Naklada Slap. Zagreb; Jastrebarsko.
- Klaić, Bratoljub. 2012. *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- Klaić, Bratoljub. 2013. *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika*. Nova knjiga rast. Zagreb.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb.
- Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja*. Filozofski fakultet Rijeka. Rijeka.
- Matijević, Milan. 2010. *Između didaktike nastave usmjerene na učenika i kurikulumske teorije. Zbornik radova Četvrtog kongresa matematike*. Hrvatsko matematičko društvo i Školska knjiga. Zagreb.
- Menac, Antica; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Naklada Ljevak. Zagreb.
- Moguš, Milan. 1977. *Čakavsko narječje : fonologija*. Školska knjiga. Zagreb.

Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik – prijedlog. 2016. Skupina autora. Zagreb.

Nemec, Krešimir. 1988. *Pripovijedanje i refleksija.* Zrinski. Čakovec.

Novak, Slobodan Prosperov. 1999. *Povijest hrvatske književnosti 1-3.* Antibarbarus d. o. o. Zagreb.

Pandžić, Vlado. 2001. *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi.* Profil international. Zagreb.

Pavličević-Franić, Dunja. 2005. *Komunikacijom do gramatike : razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika.* Alfa. Zagreb.

Peleš, Gajo. 1999. *Tumačenje romana.* ArTresor naklada. Zagreb.

Peternai, Kristina. 2005. *Učinci književnosti.* Disput. Zagreb.

Šarić, Ljiljana. 2010. *Rječnik sinonima hrvatskoga jezika.* Naklada Jesenski i Turk. Zagreb.

Silić, Josip. 2006. *Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika.* Disput. Zagreb.

Silić, Josip; Pranjković, Ivo. *Gramatika hrvatskoga jezika : za gimnazije i visoka učilišta.* Školska knjiga. Zagreb.

Solar, Milivoj. 2005. *Teorija književnosti.* Školska knjiga. Zagreb.

Trask, Robert Lawrence. 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi.* Školska knjiga. Zagreb.

Vince, Zlatko. 2002. *Putovima hrvatskoga književnog jezika.* Nakladni zavod Matice hrvatske.

Visinko, Karol. 2010. *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskog jezika.* Školska knjiga. Zagreb.

Žmegač, Viktor. 2004. *Povijesna poetika romana.* Matica hrvatska. Zagreb.

Članovi radne skupine za izradu priručnika:

1. Ivan Baričević, profesor hrvatskoga jezika i književnosti
2. Mirjana Crnković, master edukacije hrvatskog jezika i književnosti
3. Ana Gaković, master edukacije hrvatskog jezika i književnosti
4. Sanjin Ivašić, profesor hrvatskoga jezika i književnosti
5. Morena Rendulić, magistra edukacije hrvatskog jezika i književnosti
6. Margareta Uršal, diplomirana pedagogica

Recenzent i korektor:

dr. sc. Tomislav Čužić, lektor za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu